

MS.S.014189

83

దారిద్ర్యోదాయ

[ఇతర నాటికలు]

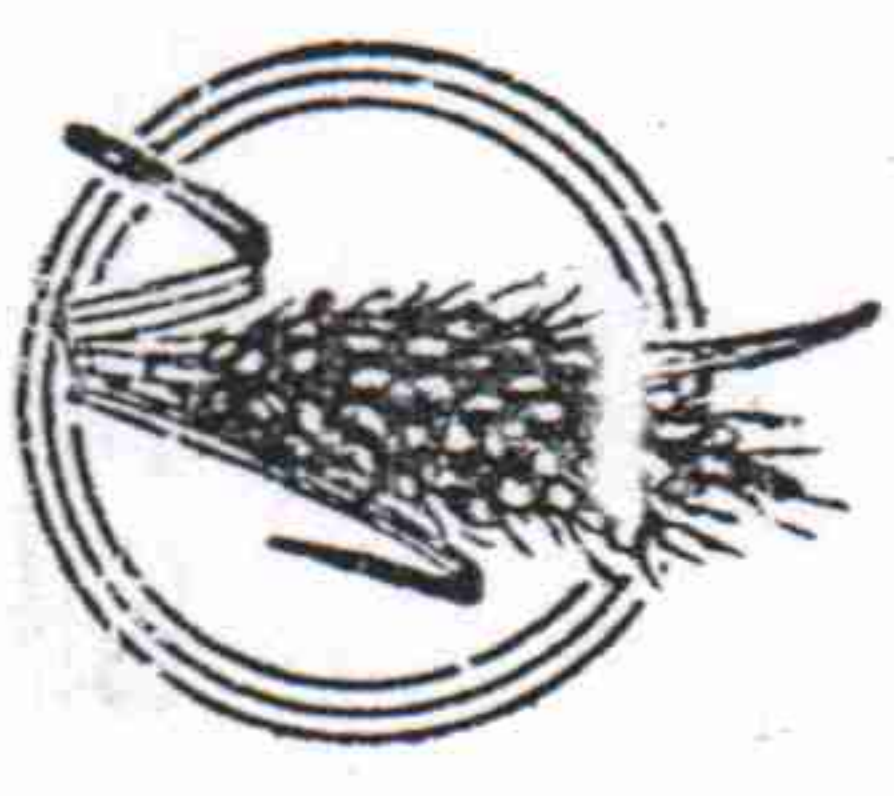
బుచ్చిబాబు

దేశికవిత్తముండలి
విజయవాడ-2.

1981.9.10.2.4.11

దేశీ ప్రభుత్వం
ప్రభుత్వ ముద్రణ
ఏప్రిల్ 1952
కె.ఎస్. ప్రెస్
విజయవాడ-2
మహాత్మా గాంధీ

2.00

సంపాదకాః
టౌండలపాటి శకుంతలాదేవి
శివరామకృష్ణ

3

దారినహాయ్ దానయ్య

— పాత్రలు —

భోజిరావు :	...	భాగ్యం
పెద్దరాజ్యం :	...	భార్య
వంకజం :	...	పెంపుడుకూతురు
రామయ్యగి :	ఎవరూకాదు గనుక	నాయకుడు
దానయ్య :	...	దారినహాయ్

దారిని పొయ్యి దానయ్య.

అరుణోదయ నాట్యమందలి, విజయవాద నారు
చతుర్థ వార్షికోత్సవ సందర్భంలో
(29-5-49) ప్రదర్శించినప్పుడు నటవర్గం:

భోనీజీరావు : కే. జగ్గయ్య B. A.
దానయ్య : మెట్టా రామశాస్త్రి
రామయోగి : పోలేపెద్దిశర్మ
పెద్దరాజ్యం : బేబీ శేషు
పంకజం : — — —

రాయలసీమ క్షామపీడితులు సహాయార్థం, నేషనల్
అర్బుధియేటవారు ఆంధ్రదేశమంతటా, 21-4-52 నుండి

(ప్రదర్శించినప్పటి నటవర్గం:

భోనీజీరావు : పేకేటి శివరాం (టాం టాం)
దానయ్య : బాలకృష్ణ (అంజి)
రామయోగి : అల్లూరి పుండరీకాక్షయ్య
పంకజం : కమలాదేవి
పెద్దరాజ్యం : సరోజిని

దారిని పొయ్యి దానయ్య

[తెర లేపేటప్పటికి 'పంకజం' త్యాగయ్య కృతి పాడుతూ వుంటుంది.]

పం : "సాక్షాత్కార నీడృక్తి-సంగీత జ్ఞాన విహీనులకు..."

రామ: స్కాండ్‌లస్! ఈపాట నన్ను జ్ఞానిగా చెయ్యలేకపోయిం దంటే,
ఆ పాటలో అర్థంలే దన్నమాట. అందులో గొప్ప సంకేతం ఏడి.
సింహా? బీబిత విమర్శ తగులడిందా? నీకంతం కాబట్టి 'టూలకేక్స్'
చేశాం. త్యాగయ్యకృతులు రాజాగారి మందిరంలో ముక్కుతూట్
పణ్యుగం పాడుతుని సాతళ్ళాలువా కప్పగోడానికి తప్ప మరె ఎందుకూ
పనికిరావు. గోమేన్ గోరెండ్ ఏ మన్నాడంటే—వా దేమంటే
ఎందుకంటే?—

పం : ఏమన్నాడో జ్ఞాపకం తెచ్చుకో.

రామ: మోక్షం, దైవం, ముక్తి-మేల్ల మన చెవుల్లో గుచ్చి (విహేయ
రిష్టులు వీన్ని పెర్ఫర్ కండిషనింగ్ అంటారు.) మనల్ని చెమిటి
బై రాగులకింద వేసేశారు.

పం : "మోక్షము గలనా..."

రామ: మోక్ష ముందని నే ఛస్తే అనలేదు. 'సరకం' వుందని తెలుగు—
అది మనదేవాలయం. భారతీయులు వీనాడు పరమోక్తనింత మానుకుని
యీ ప్రపంచ సమస్యలను ఎదుగొక్కాయోలో, ఆనాడే...

పం : హియర్, హియర్. (చప్పట్లు కొడుతుంది.)

రామ: థ్యాంక్స్ మైడియర్. తినేందుకు ఆనాడే యీ దోయలకు తిండి

దొరుకుతుంది; కట్టుకునేందుకు బట్ట దొరుకుతుంది; చేసుకునేందుకు భార్యలూ దొరుకుతారు. ధనికులు తమ సొంత ఆస్తుల్ని కాపాడుకునేందుకు కర్మ సిద్ధాంతం, పరలోకచింత, ఆధ్యాత్మిక విలువలూ- వీటిని మనకి తెగ బోధించారు.

మం : సరే, వీరు వాళ్ళు ధనికులైతే, వాళ్ళూ అదే బోధిస్తారు...

రామ: పూర్తిగానే పిక్! ఈ భూస్వాములున్నారే-పీళ్ళ ఆస్తి, సొమ్ము, భూములు, భార్యలు. ఆస్తినిబట్టి భార్యలుంటారు. అందుకేనే మొగాడు ఎందర్నీనా చెండ్లి చేసుకోవచ్చునని నిర్ణయించారు. ఎల్లకాలం భార్యని పోషించలేని పీడకుడుమాస్తా అమావాస్యరోజున సంసారం నుండి-విరామం పొందుతాడు. పాతపీడరికి వొక భార్య; బారిసర్ కి జోడు భార్యలు; మిల్లు యజమానికి ముగురు; కోటిశ్వురుడికి కోటిమంది.

మం : వీరు వాడైన బ్రహ్మచారికి అందరూ.

రామ: అసలు పాయింట్ చెప్పనీ. పీళ్ళ భార్యలని ఎవడు రేవనీసుకు పోతాడోనని భయపడి వెళ్ళిని, ప్రేమమీద కాకుండా మతమీదా, పాతి వ్రత్యంమీద ఆధారపడేటట్లు చెయ్యమని వాళ్ళికి కోఆర్డెరాలు పోతేనే ఆయ్యలు కాళ్ళతలపై భార్యల్ని కోసుకున్నారట. రాజాధిరాజుల్ని గురించే వ్రాయమని వ్యాసుడి కోఆగ్రహారం పోతేనే భారతం వ్రాయించారు.

ఆ గడ్డాల తాత ద్రాపడికి విడుదలకు ధర్మల్ని తగిలించి పూనుకున్నాడు. ఎందుకంటా? వాళ్ళకు తమ ఆస్తుల్ని కాపాడుకునేందుకు తగినంత శక్తిలేదు, ధనమూలేదు. బైరానుల్లా అరణ్యాల మృతు పడిపోయాడు. అంచేత విడుదలకు వీరు వాళ్ళకి వొక భార్యని పోషించడం కష్టం కాదు. చివరికి శ్రీకృష్ణుడు కూడా భూస్వామికిందే తయారయ్యాడు. గీతలో ఆయన చెప్పిన సందేశం ఏమిటి? ఓ ధనంజయా, నీ భవనాలు,

రాజ్యం, నీ భార్యలు నీ స్థిరాస్తి. వీటికోసం యుద్ధం చెయ్యడం నీనిధి. అదే ధర్మం. నాకూ వున్నార బోలెడుమంది భార్యలు, పట్టు-నేకూడా నీతో కలిసి యుద్ధం చేస్తా! అని.

మం : ద్రుగరగా వెళ్ళి అతని తల తడిమి! నీబుద్ధ యీ భావాలతో చేడకకి-పోయింది. తలంటు పోసుకోరాదు, మంగల్ని పిలిపిస్తా?

రామ: తలంటు భూస్వాముల హైజీన్ పద్ధతి. మన శరీరం మనం చూసుకోవాలి. డాక్టర్ కి మన ఆరోగ్యాలనీ, వేదాంతులకు ఆత్మలనూ, లాయర్ కు ఆస్తుల్ని, కరీరాల్ని మంగళ్ళకి వొప్పజెప్పడంవల్లే మనదేశం యిలాతగులడింది. నోమంగల్, నోడెలంట్, ఈ భూస్వాములు సోమర్ల కష్టమంటే, తెలిక, బొజ్జలు పెంచుకుని వాటిని చెచ్చుకోట్టి టండుకు, మంగళ్ళని నెలకొల్పారు. బైడి-బై మన వెళ్ళికి అభ్యంతరం మీ నాన్నదా, అమ్మదా?

మం : మానాన్న ఉద్దేశం నన్ను బాగా డబ్బున్నవాడి కిచ్చి ప్రేమచుక్క ఇంకొండు పంపాలని.

రామ: అదే నాకు సరిపడదు. స్వార్థంతో మాట్లాడుతున్నా ననుకోవద్దు. నిన్న ఇంకొండు పంపి భూస్వాముల నాగరికతా తత్వం, మానసిక బానిసత్వం నీ ఎముకలకి సహితం పట్టేటట్లు చెయ్యాలని ఎత్తు. మీ నాన్న కూడా పట్టించుకున్నాడుగా మరి! లోకలేని నక్క-కథ మాదిరి-ఈ విశాల భారతదేశంలో నీకు భూనోచదేశం చేసే విద్యాలయం లేదంటావా? ఫోర్టుఫారం ఫేల్డే, మెండాం ప్రస్తెలమ్మి ఇంకొండు రేచిపోయి-మీనాన్న విషయం కాదనుకో-అక్కడ దమ్మిడి విలువ చెయ్యని పట్నానీ, యిద్దరు దొరసాననీ కట్టుకొచ్చిన యీ టెక్స్ట్, కేట్ వ్యక్తులుమాత్రం భూనులూ; కడుపులో చల్ల కదలకుండా, పొలం దున్నుకుని ప్రకృతి ప్రశాంతంలో పవ్వళించిన భారతీయ కృషి-మన కుంతగానా? పోశాల్సే బాగరికతలో గౌరవంగా

చెడిపోయే ఆవకాశాలున్నాయి కనుకనే గణితలక్ష్మి దానినిగదా అంతమోజు, వెళ్ళి వీరున్నాడంటే-

పం : [జాలిగా చూసి అలల ముహం తనవైపు తిప్పుకుంటుంది.] రామ: దూరం వీళ్ళ! హెంబవమ్మి వెండికాకుండా పరపురుషుణ్ణి తాళొచ్చా-

అందులో ఏకాంతంగా!

పం : పదిమందిలోనూ చెయ్యొచ్చా?

రామ: అవును! దారుణాలు బహిరంగంగా చేస్తే ఎవడికీ అనుమానం వుండదు. సినిమా తెర మీది ముచ్చ అందుకే అంత మజాగా వుంటుంది. అసలు నామరం ప్రత్యేకత, రహస్యం వుండకూడదనిగా. అంటే నా తాత్పర్యం మీ అమ్మ రాగానే ఎదిగి గంటేని నన్ను కాగిలించుకోమని కాదు.

పం : (అవలించి) చాలా పై ముందుకే—స్నేహానికి లే. సాయంత్రం మనం కూడా మా నాన్నలతో కలిసి భోజనం చేద్దాం. మారేళ్ళని గురించి ఆయన అభిప్రాయాలు తెలుసుకుందాం! ఆస్తి కావాలంటాడు.

రామ: పూర్తి! ఉన్నవాడు కూతుర్ని తేనివాడి కివ్వాలంటాను—ప్రావైడెడ్ కూతురు యివ్వవచ్చింది. నిజమైన ప్రేమ—కాలిఫోర్నియా, ఆర్ కిమిటిక్—ఆర్థిక సాంప్రదాయాలక అతీతం అని తెలుసుకోలేని మీ వాన్నకి తాళేట్ లా పట్టాన్నిచ్చిన డబ్లిన్ విశ్వవిద్యాలయం వాళ్ళు వొడ్డిదడవ్వు లంటాను. మీ నాన్నకి, అమ్మకి వొకళ్ళనిగా దొక్క శక్తి నిజమైన అపరాధం వుండంటావా?

పం : వీడూ నాతో తెలుసుకో మా నాన్న ఎప్పుడూ అచ్చుతో వాదించడు—ఎప్పుడూ దెబ్బలాడుతారు. మాయింట్లో అన్ని కష్టపడారాలూ సాఫీగా సాగిపోతున్నాయి. నా విషయాలలో కూడా ఎవరూ ఎక్కడగా వోక్యం కలగజేసుకోరు. “రామయోగిని రమ్యంబున్నా నాన్నా”

అన్నాను. “తప్పకుండా. ఎవరతను?” అన్నాను. “నో-మిలిటరీ” అన్నాను. “మనీ తప్పకుండా రమ్మను” అన్నారు.

రామ: గుడ్! కొంత బాక్ గ్రాండ్ తయారుచేశావు కాబట్టి మనం రంగం పైకి నిర్భయంగా ప్రవేశించవచ్చు నందూ.

పం : ఏం పుణ్యం అని అడిగింది అమ్మ.

రామ: పూర్తి ప్రశ్న. ఉద్యోగం లేంజే పూర్తిమనిషి కాదని ప్రెస్ మ్యూజం. తనకూడా చీరేనా కొనితెచ్చే తాహతులేని మొగాడు అల్లుడు కాకూడ దనడం సహజంగానే వుంది. ప్రాసీడ్ వీళ్ళ.

పం : “ఇంకా చదువుతున్నాడు” అన్నాను. “ఎట్లా వుంటాడు మనిషి” అంది.

రామ: మోర్ పూర్తి మొగాడి చక్కదనాన్ని చూసి స్త్రీలు ప్రేమించడం నిజమే బతే యింపాటికి మానవజాతే సరిగ్గానే. హామెలెక్ అన్నట్లు మారేజ్ మార్కెట్లో స్టాక్ “డబ్బు, డబ్బు, డబ్బు” కనీసేని విచ్చి. మునిలిదానికి యిదే ధోరణా? గో ఆన్ వీళ్ళ.

పం : అంతే నే నేమీ అనలేదు.

రామ: పొరపాటు చేశావు. నన్ను గురించి కుప్తంగా చెప్పాల్సింది మాటూ ప్రపంచాన్ని బయంచొచ్చు. నీ-తలుపు కొడుతున్నా రెవ్వలో. కాబోయ్యే అత్తగారు అనే సరకం కాదుకదా...(కుర్చీలో కూర్చుని పుస్తకం తీసి చదువుతుంటాడు.)

పం : వంటవాడై వుంటాడు. మాయింట్లో అన్నీ గోడగడియారంతా సాఫీగా జరిగిపోవల్సిందే.

రామ: వివో. నాగరికతలో వుండే విశేషమే అది. ఛస్తే పైకి తేలరు. లోలోపలే కట్టి పైకి యెంతో మర్యాదగా నటిస్తూ, చివరికి కోరెక్టుతాడు. భూస్వాముల బ్రతుకంతా, చీకటి, రహస్యం, కృత్రుమం...తలుపుతీసి చూడు.

[పంకజం తలుపు తీస్తుంది. దానయ్య ప్రవేశిస్తాడు. లాల్మీలాంటి పొట్టి చేతులు చూస్తూ, అద్దరుపంచ, కండువా, 'కేంద్ర' జోళ్లు, పదిరోజులైనా కత్తితగలని గడ్డం-పల్లెటూరి ఆసామిలా వుంటాడు. వయస్సు నలభై]

దా : ఇదేనాండి బారిస్టర్ భానోజీరావుగారి గృహం?

పం : ఇదే ఎవరండి మీరు?

దా : నేనా? నాచేరు దానయ్యంటారు. పీఠిగుమ్మం తలుపులు మూసుంటే యిట్లా వచ్చాను. వారితో పనుంది లెండి. నువ్వెవరమ్మా?

పం : చూ నాయనగారే లెండి.

దా : అదే అనుకున్నా. వారిని చూసి చాలా దినాలైంది లెండి. అబ్బో! లెలండు వెళ్ళకపోయింది. ఎందుకు నన్నుతావు? ఏదో పూర్వకాలపు వాణ్ణి. నాకీ చేరు సరిగ్గారావు.

పం : బిర్లండు.

దా : ఆ, అదే నిన్ను నలు చూడనేలేదు. పెద్దదాన వయ్యావు. వివాహ—

[మెల్లగా గొణుగుతాడు. అతను పూర్తి చెయ్యకుండానే—]

పం : ఇంకాలేదు. లేదు. చదువు పూర్తికాలేదు. మానాన్న అల్లా డిగ్రీకోకే వెళ్ళుంటారు. కూర్చోండి.

దా : కాస్త మంచితీర్చిం తెచ్చా. (అటూఇటూ చూసి) వారెవరూ? (లోపలి కేడుతుంది) తమ చెప్పరూ?

రామ : ఎవరంటే ఏం చెప్పను మహాత్మా! ఒకానొక మనిషిని.

దా : (ఆశ్చర్య పడతాడు) ఏం అంటారు?

రామ : మనిషి ననడానికి పోలేడు నిద్రనా లున్నాయి. ఆకలేసినప్పుడు కూడా తిండికోసం తంటాలుపడని జంతువు మావవుడొక్కడే. స్వర్గాన్ని నమ్ముకుని ఆకలి, దాహం, ప్రేమ పీడిని మరచిపోయేదిగ్ని మనిషొక్కడే. ఈలక్షణాలు నాలా మోర్చిబించి వున్నాయి గనక

నన్ను మనిషణ్ణా.

దా : చాలా చిత్రంగా వుంది బాబూ. భానోజీరావుగారికి తమ చెడతారా?

రామ : ఒక మనిషి కొకమనిషి యేమీ అవడు. ఒంటరిగా జన్మించి చీకట్లోంచి వెలుగులో కొచ్చాను. మళ్ళా చీకట్లోకి వెడతాను. అయ్యా, నేనూ, మీరూ అందరం యాత్రీపలం.

దా : మరి చిత్రంగా వుంది. తమ నామధేయం?

రామ : గులాబీని మహాచేరుతో పిలిచినా పరిమళం మారదు. ఎన్ని చేతలైతే గుని నాటకం అడినా మనిషి మనిషే. నన్ను రామయ్యోగి అని పిలుస్తే మీరు నిజానికి దుర్గగా వచ్చినవా రొకటారు.

దా : చేరుకు తగినట్లుగానే వుంది మీ వాక్కు. తమవృత్తి సెలవిచ్చారు కాదు.

రామ : నాపూర్వులు అడివిమనుషులు. వాళ్ళ పూర్వులు కోతులు. కీళ్ళందరికీ వొకే వృత్తి వుండేది. ఆకలేసినప్పుడు అన్నం తినడం, ఆకలితీరిం. తర్వాత పిల్లల్ని కనడం. నేను ఆరెండుపన్నా తప్ప అన్ని పన్నా చెయ్య గలను. సంఘసలస్కర్తని; లోలోద్ధారకుణ్ణి; సోపలిట్టుని; నిరుద్ధోగిని; నన్ను మానుకోదంతప్ప నాకు చేతకాని పనిలేదు.

దా : (నవ్వుతూ) మీ వుద్ధోగానికి యింత జీతం అంటూ వుందా?

రామ : ఆ. ఈసంఘం నన్ను జీవించ నిచ్చింది.

దా : హరి హరి. ఎంతమాట! నేటికాలపు యువకు లందరూ చాలా చిత్రమైనభావ ముట్లాడుతారు. అడుగుతున్నా సని ఏమీ అనుకోకండి— భానోజీరావుగారి కూతురుతో మీ కట్నాంటి పరిచయం...

[పంకజం చక్కా వొస్తుంది, నీళ్ళ గాసుతో]

పం : నా నేపిహితుడు లెండి. మీరేం పనిమీదొచ్చాలో చెప్పారుకాదు. అంత మరి తొందరపని కాదుకదా!

దా : మిమ్మల్ని చూస్తుంటే నా గొడవే మరచిపోయాను హాయిగా నిద్రి.

చీగా పోరా పొందూ లేకుండా చెట్టుమీది పక్షులలా...

రామ: పెళ్ళితాలాకు బాధ్యతలు లేకుండా స్త్రీసంపర్కం కావా లంటారు. ఇది ముసలాళ్ళ యవ్వనాన్ని చూసి పడే శృంగారబాధ తన్నయితరామ. ఎలా క్లౌస్...

దాన: మీరిద్దరూ వొకళ్ళ నొకళ్ళు ఎలా ఎరుగుదురు?

రామ: పూర్వ జన్మ సావాసం.

దాన: అల్లానే మరి. ఆయన నీకేమాతా దమ్మ? ఏం చదువుతున్నాడు?

రామ: ఆస్కామి, నన్నడగండి. చిన్నప్పటినుంచీ వొంటికి రాసుకున్న పవిత్రపుబురదని వొడులుకుని ఆంగ్లంబూడిద రాసుకోడం ఉన్నతవిద్య. దాన్ని దులుపుకుని బైరాగిలా కావడం విజ్ఞానం. నేనావిడకి ఏమీ కాను. జీవితశక్తి మమ్మల్నిదగ్గర దగ్గరగా తీసుకొచ్చింది.

పం : అత నంతా అట్లానే మాట్లాడతాడు లేండి. అతని కి సంఘం వింత ప్రపంచం.

దా : ఆయన దన లేవార?

రామ: నా జన్మస్థానం శాసకీకుటీరం! కమ్యూనిస్టు రామరాజ్యం - 'యూటోపియా!' మిగతా అందరినీ లంకాద్వీపం.

దాన: ఘస్టుగా వుంది. పంతులూ, నీకు వివాహమైందా?

రామ: ఈ ప్రశ్నకి యింత వుపోద్భూతం ఎందుకు మహాత్మా? ఒక పురుషుడు, వొక స్త్రీ కలిసి వొకేయింట్లో కాపరం వుండి పిల్లల్ని కనడం వివాహమైతే మనకి కొంచెం కూడా కాలేదనే చెప్పాలి. 'వివాహం' అన్న సంస్థ నిలుబడాలంటే రెండు కావాలి—భర్త చెమిటివాడూ భార్య గుడ్డినీ అవాలి. సారీ నాకది కాలేదు.

పం : అబ్బ, ఊరులో రామం...

రామ: చాలాకన్నే! ఈ మహాత్మరవ్వకి నా జీవితంలోకి అమాంతం ప్రవేశించి; నారహస్యాలన్నీ ఊడలాగి, నా ఆదర్శాల పునాదులు త్రవ్వ

కుంటే ఎట్లా పూరుకోను? ఏమంటాన్ కామ్రేడ్ దానయ్యా? అవును జోగి.

దా : జోగి! మమ్మల్ని మీరు సరిచేసుకోండి. నే నింకా నాలుగోస్త్రీకి రాలేదు. నాయాత్రకి నాలుగు మజిలీలు; భోగి, రోగి, యోగి, జోగి. నేను మొదటి స్త్రీకిలో వున్నాను.

దా : అదా? ఏదో పెద్దవాణ్ణి. మరి మరుపు జాస్తి.

పం : మీకు మానాన్న వొచ్చేలోగా ఏదన్నా పనుంటే మాసుకురండి.

దా : అబ్బే. నాకంతమంచుకు పొయ్యే వ్యవహారం ఏమీ లేదు. మొన్న బండలో రెండు లక్షలమైన సంబంధాలు చూశా. కుశాలరావుగారి కుమారుడు, లా చదువు తున్నాడు.

రామ: వాట్? ఎ మారేజ్ బ్రోకర్! స్కాండల్స్! గో ఆన్ ప్లీజ్.

దా : కుర్రాడు నారింజపండులా వుంటాడు.

రామ: (ఎక్కిశ్యతో బాధపడుతుంటాడు) హేక్... నారింజవోక్... నారింజవోట్లు వుక్... వుందా హేక్?

దా : ఈడూ జోడూ బాగుంటుంది. మీ నాయనగారితో మనివిచ్చేద్దామని. ఆసలు పనికేంలేండి, ఎప్పుడూ వుండే కోర్టు గొడవలే.

పం : మీరు యీ సంబంధంవిషయం మా నాయనగారితో చెప్పనక్కరలేదు. రామ: బాగా హేక్, చేక్—చెప్పావు. ఇదివరకే స్థిరపడింది కామ్రేడ్ క్రామివేట్. మీపేరు హేక్ ప్లీజ్?

దా : దానయ్యని మనివిచ్చేశాగా. ఏమిటి, చాలా చితంగా వుండే. ఇది వరకే స్థిరపడిందా? చెప్పావుకాదేమమ్మా!

రామ: ఆ ధన్యుం డైవం— హేక్ డోక్! హేచ్. (తుమ్ముతాడు)

దా : ఇవాళ నాకోజా ఏమీ బాగుండలేదు. ఏం తలపెట్టినా అటంకాలే ఎక్కిశ్యకి మంచిరీళ్ళు త్రాగుబాటూ.

రామ: వెల్-వెడ్ దానయ్య - యాక్ (తుమ్మతాడు) మంచిసీళ్ళు -

జం-స్టి...క్...జ్...

దా : పెద్దవాణి చెబుతున్నానని మీరూ అనుకోకు. నీకుకూడా భార్య కావరం చేసే కాల మొచ్చింది.

రామ: ఎవరి భార్యతో మహాత్మా...?

దా : మా తమ్ముడు కూతురుంది—ఇంకా పెద్దమనిషి కాలేదు.

రామ: ఇంకా తుంటురిసిలే. చంపావు మై నువ్వో బిగ్ ఫాతరినా.

దా : అదికాదు నే ననేది.

రామ: తెలుసు. బాల్యవిహవాలవల్ల మన దేశం బాలింతల ఆస్పత్రిగా మారిపోయింది.

దా : మీరు మహాచెడ్డ జలుబుతో బాధపడుతున్నారు. కాస్త పొడు యిస్తునా?

రామ: చెడ్డ జలుబునడాని కంటమాత్రం నీలులేదు. ఇటీవల మనకి చినవాటిలో యిది చాలా ఉత్కృష్టమై మైం దశావు.

దా : నీ కేమాత్రం ఆస్తివుంది యోగీ?

రామ: అలాగే పెండ్లియిందిలేండి దానయ్యగారూ.

దా : మరలా బ్రహ్మచారిలా మాట్లాడ తాడేం?

రామ: పంకజం ఈజ్ రైట్.

దా : పెండ్లాంతో కావరం చేస్తున్నా. పరిహాసం మానలేదు పంతులూ— చాలా అద్భుతపంతుడవ్.

రామ: మై ఫూర్ దానయ్య. నాకే కనక భార్యవుంటే నీ నిక్కడ పుట్టితో మాట్లాడుతూ కూర్చుందా? తెలిసిందంటే మక్కల విరగతంతుంది.

దా : హరి హరి!

రామ: స్వానుభవ మిది తెలుసున్నాను. వినుడు. వీం? (కన్ను నీటతాడు.)

సం : రామం! ఇవాళ నువ్వు చాలా యిదిగా మాట్లాడుతున్నావ్. — కొత్త పాతా వెద్దా చిన్నా అని లేకుండా.

రామ: పొయెటిక్ లైసెన్స్. ఆధునిక కవికి కొత్తపాతలూ, పెద్దచిన్నలూ లేవు. ప్రపంచాన్ని నాగుప్పెట్లో గులాబీమొగ్గలా నొక్కివెడతా. అనంతాన్ని ఆవులింతలో అమర్చుకుంటూ.

దా : (గడియారం కేసి చూసి) సరే నాక్కొంచెం పోస్టాఫీసులో పనుంది. వెళ్ళి మళ్ళా గంటలూ వస్తా. శేలవు మీ నాయనగారితో చెప్పమార్చి వొచ్చి వెళ్ళానని (నడుస్తాడు — కొంతసేపు నిశ్శబ్దం)

సం : [అతని దగ్గరగా వెళ్ళి] రామం, ఎందుకంత దిగులుగా వున్నావ్? చలాకీ అంతా అప్పుడే పోయిందేం?

రామ: వాల్ట్ చలాకీ-నీకు చెబుతాను, నాకు హృదయరాటం. సం తింగ్ రాంగ్ అనుకుంటా—కాంట్ షాల్డ్. జీవితశక్తి నాలోని విచారాన్ని, శూన్యతాన్ని కప్పి పుచ్చేటందుకు సంజోషం, చలాకీ అనే వొక ముసుగుని కప్పకోమంది. నాబ్రతుకూ, నా స్వార్థం నన్ను వీడవమంటోంది. కాని జీవితశక్తి నవ్వమంటోంది. అన్యూడమందు జీవిత శక్తిది పై చెయ్యి. నీమందు నా నిజస్వరూపం—యిది నారెండు అవతారాలు.

సం : నువ్వు దిగులుగావుంటే నేమాశ్లేషం యోగీ. నీ నవ్వును చూసే నా మనస్సు మొదటోనీ మీదికి పోయింది. కష్టాలలో అందరూ విచారంగా వుంటారు. బాధలలోకూడా నవ్వుటూ విధిని చూసి వెక్కిరించి ముట్టా వున్న వాని ప్రేమనూ నీ స్వాధీనాన్ని కూడా మరిచిపోగల వ్యక్తులు ఎందరో వుంటారనుకోను.

రామ: వెయిట్ స్టేజ్. రిహార్స్ లో చేసిన స్పీచ్ కాదనుకుంటా. బట్ - కాని నాలో యింత స్వేచ్ఛగావుంటూ నువ్వువేరే మీ నాన్నతో చెప్పి వెళ్ళి ప్రయత్నాలు చెయ్యడం, ఇఫ్ దానయ్యా ఈజ్ నిజం, పంకజం

పం : 'పంకజిజమ్' కాదు, మంకియిజమ్ అంటాను.

మంచి చేసుకోదానికి, మానాన్న మెప్పుపొందడానికి అట్లాంటిమా అంటాడుకాని అది నిజమనుకోవడం నీ మిస్టేక్. ఇంత జ్ఞానంవున్న వాడవ్—నీక్కూడా అనూయే? ఇదేనా సోపలిజమ్?

రామ: నిజం చెబుతా విను జామ్. సోపలిజమ్ అందరికీ అన్నం పెట్టగలిగాని మనోవికాసం యిస్తుందనుకోను. స్వేచ్ఛగా ప్రేమించి జీవించే అవకాశాలు కలుగజేస్తుంది. కాని, ప్రేమని శాశ్వతంగా వుంచుతానని గ్యారంటీయివ్వదు.

పం : పెర్మినిగురించి నా అభిప్రాయాలు మానాన్నకి తెలియక ప్రయత్నాలు చేసివుండొచ్చు. దోపని పోయ్యేదానయ్య మాట లట్టుకుని నువ్వింత చికాకుపడడం మోస్తే అవ్ రామమోగియివ్.

రామ: బ్యూటీఫుల్. నీకుకోపం వచ్చినప్పుడు ఎంతో అందంగా వుంటావ్. అనుభవించడం చేతగాని డౌర్బ్యాగ్యుడికి మీనాన్న నిన్ను అంటు గడుతున్నాడంటే న్యాయ పుద్ధివింతే కోపాన్ని న్యాయమైన భీభత్సం అనొచ్చు-కొండ్లొకవో రైట్స్ ఇండిగ్నెడ్. [నూట్లోంచి తొంగిచూసి] ఓ మై గుడ్ నెస్! మీ నాన్న వొస్తున్నట్లున్నాడు. మనం తైటుకి వుదాయించడం శ్రేయస్కరం అనుకుంటాను. ఫోన్లోకి పోదాంపద.

పం : ఇన్ని కబురు చెబుతావు - మా నాన్నంటే ఎందు కంతభయం?

రామ: భయం కాదు డాక్టర్ పం! కోపంలా ఏదేనా మాటా మాటా వొస్తే ఏం చేస్తావో ఆఖరికి కారక్ మార్క్ కూడా నిర్ణయించలేడు. [పంకజం పాట పాడుతూ, జడ అల్లుతుంది. అతను సిగరెట్టు పూర్తి అయ్యేవరకూ పుస్తకం చదువుతాడు. ఇద్దరూ నవ్వుకుంటూ ఫోన్లోకి వెళుతుంటే తెరపడాల్సి.]

౨

[అదే సమయం. ఏర్పాదికి వెనకాలవున్న హాలు. భానోజీరావు వేపం-పొడుగాటి, అంత వొదులులేని తెల్లవైబామా, కాలర్ మూసిన లాంక్ కోటు, చేతులూ బెత్తం, ట్రోసీ తియ్యగానే ఎలెక్ట్రిక్ బల్బుమాదిరి మెరిసే బట్టతల, వెనక భాగంలో మాత్రం రెండు చెవులకీ మధ్య తెల్లదువ్వైన అతికించినట్లు కానిని వెండ్రుకలు కనిపిస్తాయి. కళ్ళకి జోడు ముందు వొంకర తిరిగిన 'పడవ' జోడు శాశ్వతి. తెర లేవగానే ఆయన ప్రవేశించి కోటుతీసి, బెత్తం మూల గిరపా పెట్టి, ట్రోసీ అవతల పారేసే కువక్ కర్చీలో లోతుగా కూలబడతాడు. వెపం ఎత్తుగా వుయ్యాలమాదిరిగా వూకే కర్చీలో కూర్చుని ఆయన భార్య పెదగాల్పం లేస్తూ ఏదో అల్లుడూ వుంటుంది. ఆమెని స్థూలశరీరం. బాగా ఎర్రగా వుంటుంది. చిన్న ముక్కు, ముటుంగా కనిపించని కనుబొమ్మలు, పెదవులు. మధ్యపానీడి; అక్కడక్కడ వెండ్రుకలు తెరిసినాయి. జడని మెలితిగ్గి కడుతుంది. చెవలకి దుగులు, చేతికి కడియంగం, కుడిచెయ్యికి రెండే నల్లగాణులు, యావ్వ సంలాభి ఫౌండర్లచిహ్నాలు యిప్పుటికీ కనిపిస్తూనే వుంటాయి, పనీ డ్రగా చూస్తే.

భానోజీరావు కోటునిప్పినప్పుడు కాని ఆయనగాళ్ళ వైటునడదు. చాను నలుపులూ జట్ల బహుదిన్నికర్కు ట్రామాలో ఆకాగం గల మొగుం. నాలుగు మీసాల వెండ్రుకలు ముక్కుని అంటిపెట్టుకుని వుంటాయి. చుట్టూ వోల్టేజీలుకుని బాగా భానోజీ పుస్తకాన్ని తీసుకుంటాడు.]

భా : అగ్ని వెట్టిది?

వెద : ఇంకస్తాండ్ బనకాల.

భా : [తీసుకుని] వంటింట్లో వుండవలసిన అగ్నివెట్టి యిక్కడ పూర్తి మనం ప్రాక్టీస్ విరమించి సన్యాసం వుచ్చుకోవచ్చు. [గలగల రెండు, మూడు పుల్లలు గీస్తాడు. ఒకటి వెలగదు.] మన ఇండియన్ ఎందుకూ పనికిరాని ఇండియన్లు రానిస్తాను. అగ్నివెట్టు చెయ్యడ చేతగాదు. పైగా వీళ్ళకి సాశ్వాత్వదేశాలలో సమానగౌరవం, కావలిట. అగ్నివెట్టిదాకా ఎందుకు? సిరా తీసుకో. ఒక్క కంపైసీ మంసిరా చెయ్యగలిగిందీ? ఒక్కొక్క కంపైసీవాడి సిరా బుడ్డిలోనే గిక్కిరి బుడ్డిని గొడలెత్తో పగలగొడతేనే కాని పగలు. దీనికి మన మహిళలు సరిఫీట్టాకటి. మనవాళ్ళకి తగిన సిరావే వేస్తున్నావ్ ది కంపైసీవాళ్ళు. ఎవ్వరి కంట్రీ గెట్స్ ది గవర్నమెంట్ ఇట్టి డిజర్వెన్.

వెద : మీ కెప్పుడూ అగ్నివెట్టి అవసరం వస్తుంటుందని నేనే వంటాయని టలమిడ వోక టుంపెనున్నాను. స్వాసించి కొనసాగా, ఎందుకిం రుసరుస? మనవాళ్ళు సిరాచెయ్యడం మొదలెక్కింది మొన్న మొన్న వేగా? ఈ భద్రురచీర చూడండి. కొని నాలుగేండ్లయింది—చెక్కు చెదరేదు.

భానో : గోసీ సంచికి చెదిరేందుకు చెక్క-చేడిసింద?

[వేటిలు తిప్పి చదవ ప్రయత్నిస్తాడు. పుస్తకం మధ్యలోంచి నెమలి యొక, కళ్ళజోడు కేసుగా వుండే అద్దాలు తుడుచుకునే గుడ్డా రామయోగి విజిటింగుకారు తీస్తాడు.]

ఇదేమిటి? ఇవన్నీ ఎక్కడనుంచి వచ్చాయి? హాంగ్ కంట్ ఆఫ్ - మన యిండియన్స్ యిళ్ళలోవుండే న్యూనెస్సే యిదండి. ఎక్కడుండ వలిన వొస్తువు లగ్, డుండదు. ఇట్లా గెట్స్ ఆఫ్ మై సర్వైవ్.

సామిలీకా, రిబ్బనూ అమ్మాయిని బలకింద పడుంటే, మీరు కోపం చేసుకుంటారని, నేనే పుస్తకంలా పైటాను ప్రతిరోజూ ఏ వొస్తువో వుండవల్సినవోట లేనని యుద్ధం చెయ్యడం మామూలేగా. ఆ లావు పుస్తకం మీ కిప్పుడే కావలిసాచ్చిందీ?

క్రిమినల్ లా లావుగా గాక సన్నగా ఎలావుంటుంది? దేశంలా వున్న అన్యాయం, పాపాలు క్రూరత్వం, పశుత్వం-అన్నింటి చరిత్రా యిందులోనే వుంది. ఇందులోనే విజిటింగ్ కారులు, విజిటర్ల కావరం చెయ్యడం, ఇమగో - వై. రామయోగి—

అది అందులో కల్లా వొచ్చిందో నాకు తెలీదు. మనమూయి వెట్టిం దేమో అందులో.

ఏవీ ఎక్కడుందీ? రమ్మను, కనుక్కుంటాను.

అబ్బ, పోనిస్తురా! సాయంత్రం కులాసాగా తోట్లో ఆడుకుంటోంది కాబోలు.

ఆ తోట్లో యిక్కడే వున్నాడా? వాడింక వెళ్ళడా యేమిటి? విశాల హృదయంతో కాబట్టి వెండికాని పిల్లని పరాయివాడిలో వుండనిస్తున్నాను. ఇదే ఏవరేక్ ఇండియన్ విలే, భార్యతో సహా మాతులూ పడును.

దానికి వున్న ఫ్రెండ్ అత నొక్కడేట.

ఫ్రెండ్ కాదు ఫీండ్! అన లేవడీజోగి?

[సప్ర అవుతుంటూ] జోగికాదు, రామయోగి సోమలిస్ట్; కవి, సంఘ సంస్కర్తాట.

వాడి క్రాపింగు, నాగుండూను. ప్రతివాడూ పైబామా, లాల్స్, కళ్ళజోడూ తగిలించుకుని, వువ్వోగం సవ్వోగం తేక పిడులమ్మట తిరగడం, సోమలిస్టనో, భావకవనో చెప్పగోడం! వీళ్ళిగాల తగిలించా- మనపిల్ల ఎందుకూ పనికిరాదు.

శైల్య : మీ చిన్నప్పుడు మీరు మాత్రం తిరగలేదా ఏమిటి?

భా : శెవ్వర్, నేను బిల్లండుల వున్న రోజుల్లో కమ్యూనిస్టుల్ని అమనుషుల కింద చూసి, వాళ్ళని సంఘంలోంచి బహిష్కరించేవాళ్ళ బోల్షి విక్కులంటే ఎవళ్ళో తెలుసా? ఎంతనేపూ తిండి, తరవాత పని, పని, పని, రహస్యాలు లేవు. ప్రత్యేకతలేదు. పిల్లల కవర్స్ మెంటు లాక్కుపోయి తిరిగిదండ్రులకుదూరం చేస్తారు. ఆర్థిక విలువలు, స్వతంత్రమైన కళా లేవు. అసలు మతమే లేదు. పూర్తి కాణాణాలేని యీధవాగ్గాళ్ళ ఇండియాలో సోషలిజమ్ నెలకొల్పారట!

శైల్య : ఏమో నాకేం తెలుసు? ఆమూయి చెప్పింది. అతను జీవితాన్ని సాక్షాత్తు పాద ప్రచారంలోనం అంకితం చేశాడని.

భా : ఉన్యగంలేక యేదో పదిమంది నోళ్ళలోనూ పడాలని చేసే ఆ రిదంతా. రేపా గుమాస్తాపని దొరికిందంటే సోషలిజమ్ సామ్యునిటీ పట్టా కుంటుంది.

శైల్య : కవితుకూడా.

భా : నేటి కవుల మాట చెప్పకొస్తే ఏమింది, యవ్వనంలో వున్న బ్రహ్మచారులంతా ఏ ఆడదానికైనా పడడం, అది వీళ్ళకి లాంగ్ పాస్ వడ డబ్బులేని వీళ్ళ ముగం ఆఖరికి విడోకుండా చూడదు—ఆ క తీరక కవిత్వం వ్రాయడం! లేకపోతే కామకథలూ, ప్రేమకథలూ వ్రాసి పెళ్ళిబోసుకోవడం! అందాకా ఎందుకూ? వీళ్ళందరికీ తలా పెళ్ళాన్నీ వోష్టుకెప్పు; కవిత్వం రూపులేకుండా మాయమౌతుంది.

శైల్య : గుండుగుండుగ్రా అని కూడా చెప్పింది.

భా : సంఘం! ఈ దేశంలో వో సంఘం అంటూ ఏడిస్తేగా? మూడువంద బాతులూ, ఆరువందల భావలూ, పదహారువందల మతాలూ వున్న ఇండియాలో నల్లనాలుగుగోట్ల సంఘాలున్నాయి. ఇందులో దేన్ని

పుడరించడం? ఈ పూర్వో అనాధశరణాలయంలో బోలెడుమంది భర్తచచ్చిన బాలిక లున్నారు. వాళ్ళలో ఒకదాన్ని పెండ్లిచేసు కంటే గొప్ప సంఘసంస్కారం చేసినట్లు. అల్లా చెయ్యమను.

శైల్య : ఈ మూడు కారణాలవల్ల మన పంకజం అతన్ని పెళ్ళిచేసుకుంటానని నాతో మొన్న చెప్పింది.

భా : (కంగారుపడి లా పుస్తకాన్ని కింద వదిలేస్తాడు) ఆ. ఆ. యి. చెప్ప.

శైల్య : (తాపీగా) ఈ మూడు కారణాలవల్ల మన పంకజం అతన్ని పెళ్ళి చేసుకుంటానని నాతో....

భా : ఆవు. నువ్వు విని ఆనందించావా? శైల్య : దానికి కావలసిన మొగుడు దొరకడం నాని భాగ్యం. అసలు దానికి పెళ్ళంటూ కావడం మన భాగ్యం గనక ఆనందించాననే చెప్పాలి. శైల్య : ఓసి నీ పెద్దతనం చేడకడికానూ! నీడెవడే? పూటకి తికాణాలేని ధవ్వా...

శైల్య : అతని మనస్సులో ఇరుకై రూపాయలకు తక్కువ లేవు.

భా : ఆ నీ పాస్తీ లేని, ఉన్యగం సన్యగం లేని, స్థితి మర్యాద, గౌరవం లేని వాకానాక ధవ్వాగాడికి పంకజాన్ని యిస్తానని అనుకుంటే ఆ ఆలోచనని తక్షణం దిగమింగి మొగ్గలోనే తుంచెయ్య.

శైల్య : అన్ని పడెకరాల మాగాణీవుందిటకాని, దాన్ని సమంగా తన స్నేహితులకి పంచుతాడుట. తను ఆఖరికి మొగుడునూస్తా పన్లో నేనా ప్రవేశించి యేదో గణించుకుంటూ...

భా : ఒకేసే, చిలకలా కూర్చుని చిల్లర కబుర్లు నా ముందు చెప్పకు. మనం ఎవళ్ళం? మొదటి జాతివాళ్ళం, పేరు, ప్రతిష్ఠ, గౌరవం, పలుకుబడి వున్న పున్నతరకం వాళ్ళం. ఆ యోగిగా డెవడు? రెండోతరగతి వాడు, మిడికల్ క్లాసు మొరాలికిని ఇంగ్లీషువాడు మోశనచేస్తాడు

వాళ్ళు ఎప్పుడూ డబ్బుకోసం నకలమైన ఘంటాలపు పూజానాళి: వాడితో 'ఎంగ్జ్' కావడం, గ్రాడ్యువల్ లవ్...
గౌరవంగా వున్నట్లునటిస్తూ, దౌర్భాగ్యపు బ్రతుకు బ్రతుకుతూ: తల్లిదండ్రుల అంగీకారం లేకపోతే—
..... ఇస్తే పంకజాన్ని ఆ బురదలో కాలుపెట్టనివ్వను. ఓ నా: ఆకస్మికంగా ఎలాగ్ మెంటల్. (రాజ్యం లోపలి కల్గి, కాశీకై
గుడ్ సెన్స్.

వెద్ర: మనమూయి చెప్పడం అతను చాలా నిజాతీగల మనిషని. పైగా
రం చేసేది అది కాని మీరు కాదుకదా!

భా: పొరబాటు, బీదకుటుంబంలో వాడికి కూతుర్నిస్తే అల్లుడుతో మ
గారే కావరం చెయ్యాలి. వాడికి ఉద్యోగం వుండదు. ఇక్క
కాళ్ళతంగా మకాం చేస్తూ మనకున్న ఆస్తుతా త్వరంచేస్తానా: బాధిస్తారా? నమస్కారాలు. అగ్నిపెట్టెలో పుల్ల బండగానే
వాడి సిగరెట్లకి చాలు నా ప్రాక్టీస్.

వెద్ర: హిందూమిస్టివ్ కలయికని నిరూపించడానికి అప్పుడప్పుడు బీదానా: మీరా? చాలా రోజులైంది మిమ్మల్ని చూసి. అట్లా కూర్చోండి.
కూడా కాలుస్తాడుట. మనకి మొగపిల్లలు లేరుగా. ఉన్న వా
ఆడపిల్లా అనుభవిస్తే మనం సంపూర్ణించాలిగాని...

భా: ఇప్పుడు నీ ప్రక్షేపం పీడు మన పంకజాన్ని ప్రేమించి యిదవుతున
డనా? వాడి క్రొవల్సింది డబ్బు. గొప్పవాడి పిల్లని ఎలాగో మా
కబురుచెప్పి బుట్టలో వేసుకున్నాడు. ఇదుగో...హిందూకన్య
వున్న చిక్కెయిది. వివక్షత, ముందుమాపు, భూసం వీళ్ళానారేభానా: (ఉత్తరం చదివి నవ్వుతూ) ఇది రాసింది సూరయ్యగారు.
ఎవడోవోడు మొగుడంటూ దొరికితేనే చాలునని...వీళ్ళ గొ
ఆదర్శం వెంకీ కావడం. నువ్వు ప్రపంచాని కిచ్చిన గొప్ప సంత
“నా మొగుడు బాధిస్తా” అని. కాశీ తీసుకురా.
వెద్ర: మీరు పూర్వపు పద్ధతుల్నే మెచ్చుకోవడం నాకుకాదా ఆశ్చర్యంగాభానా: (ఉత్తరం రాస్తూ) నా రికమెండేషన్ కి విలువపోయి చాలాలోజు
వుంది.

భానా: ఇంగ్లీషుగర్ల్ వుందంటే—పాతికేళ్ళకాని మెక్సికన్ యం ర
వెట్టుదు. కనిపించినవాడి వెనక పడదు.

వెద్ర: పదిమందిని వొకేసారి చూసి, అందరిలోకి ఎవడున్నాని తోస్తే...

తెచ్చి బల్లమీద పెడుతుంది) ఇదుగో—వాడికి మాత్రం పంకజాన్ని
యివ్వను. (అగ్నిపెట్టె తీసుకుని కండుపుల్లు కొడతాడు. అది కెలగవు
అగ్నిపెట్టె దూరంగా గీరివాడతాడు. అప్పుడే గుమ్మం దాటిన
దానయ్య దాన్ని గుప్పెట్లో పట్టుకుని ప్రవేశిస్తాడు) డాప్ టుట్టి
చూప్ బాక్స్!

నెరవాటెటూ! (బల్లమీద పెట్టి) నాపేరు దానయ్య.
నానా: మీరా? చాలా రోజులైంది మిమ్మల్ని చూసి. అట్లా కూర్చోండి.
ఎక్కడనుంచి రావడం? పిల్లలు తేమమా?

నానా: ఆహా! వీళ్ళ వడన లాగేస్తున్నాను. మా పూర్వించే. శంకరంగారు
యీ వుత్తరం మీ కివ్వబడ్డారు. (ఉత్తరం యిస్తాడు) మరిచా. శంక
రంగారు కాదు, సూర్యనారాయణగారు. మావాడి వుద్యోగం విష
యంలో తమలో రికమెండేషన్ దయచేస్తే...

నానా: (ఉత్తరం చదివి నవ్వుతూ) ఇది రాసింది సూరయ్యగారు.
మరిచా, వెనక మందమతీ నేనూ! మరే సూరయ్యగారు. (రాజ్యం
లోపల్లించి మరోకాశీకప్పు తెచ్చి బల్లమీదపెట్టి, కుటుంబం మొద
లెడుతుంది.)

దా: (మెల్లగా) నేనూ, కారవాంబగారు వొకేరెలో ప్రయాణం చేశాం.
[భానాశీ మొహం వెకెత్తి, కనుబొమ్మలు చిటికించి, 'ఇప్' అని సంజ్ఞ
చేస్తాడు. దానయ్య వినిపించుకోకుండా-]

మిమ్మల్ని మరీమరీ అడిగానని చెప్పమంది. అడగడం ఏమిటి, మోనో: ప్లీడరు వెళ్ళానికి సెటిమిడ 'విగ్' వున్న ఏ జడ్జి విడాకులివ్వడానికి మందమతీ నేనూ! ఇక్కడికి వస్తానంది (తమ ఉత్తరం చూసుకుని. (భానోజీ 'చెప్పాదు' అన్నట్లుగా కళ్ళ మెదుపుకాదు) అమ్మాయి చూచి చాలా రోజులైందిట. కారదాంబగా రున్నారే—ఏక విలేంగాని. మహా ఉత్తమురాలు...

భా : మీవాడికి కావల్సిన ఉద్యోగం?

పెద్ద : అసలు కారదాంబె వరంటాను?

దా : అవిడని గురించి తపిసీళ్ళు నాకంత బాగా తెలియవు.

భానో: మీరీ ఉత్తరం సూరయ్యగారి కిచ్చి...

పెద్ద : కారదాంబెంటే? వెనక అనాధ శరణాలయంలో వున్న అప్పరసా...

దా : వెనకవిషయం మనకి బాగా తెలిదు కాని యిప్పటికి ఎల్లావుందంటే...

భానో: మీరొచ్చింది రికమెండేషన్ కొరకా, బ్యూటీకాంటెస్ట్ కోసనూ

పెద్ద : మాట తప్పించుకుండి. ఆవిడెవరో కొంచెం చెబుదురూ.

భానో: ఈ ఉత్తరం నుంకం బాకం... ..

దా : నీకు వారితో పరిచయం ఎల్లాగా అని అడిగా అక్కడికి...

భానో: అక్కడ వరదరాజులు నా క్లాస్ మేట్.

దా : కారదాంబగారే-మహా...

భానో: అబ్బ, నీగొడవ గోతాంలా కుట్ట! వరదరాజులు, వైక్రాపురోడ్ అడ్రస్ వాణ్...

దా : చిత్తం. మరి నాకు తెలవా... (వెడతాడు.)

పెద్ద : (కొంటెగా) అనాధశరణాలయంలో అవతరించిన అప్పరస కారదా "ప్రాతచ్చులమని నొక్కి. పలుకుమనియె."

భా : ఇంకండులో ప్రి అసూయ ప్రకటించడు. నాగరికతంటే అదే.

పెద్ద : రహస్యంగా బాధపడుతూ, సుఖంగా వున్నట్లు నటిస్తూ, పరా మొగాడితో పాకులాడడం నాగరికతకాబోలు.

భానో: ప్లీడరు వెళ్ళానికి సెటిమిడ 'విగ్' వున్న ఏ జడ్జి విడాకులివ్వడానికి అంకితరించడు. అవసరమైన అన్వయాన్ని అమోదించడం ఇంగ్లీషు న్యాయచట్టం "ఇఖామణి వెర్సస్ ప్రీ డేవి ౧౮౯" చదువు. (చుట్ట పెరిగించి పొక వుంకరాల కింద ఊడుతూ) దానయ్యాబీ డాక్టర్.

పెద్ద : మీ రిట్లాంటి ఛండాలవు పస్ వెనకటిరోజుల్లో చేసి, నాకు చెప్ప కుండా అప్పుడే అవతరించిన అదర్మప్రాయమైన భర్తలా నటించడం చూస్తే మీరు అనాధశరణాలయానికి తండ్రి, భర్తా రెండూ అవడం సహజంగానే వుంది. పద్దెనిమిదో శతాబ్దంలో ఉద్భవించిన కారదాంబ గారి కున్న స్వాతంత్ర్యంలో వెయ్యోవంతు పంకజానికి కూడదా అని అడుగుతా.

పెద్ద : ఓసి పెద్ద పిచ్చిరాజ్యం! అది స్వచ్ఛమైన కత్తలేని ప్లాటానిక్ లవ్. అది సంసారశ్రీకి అర్థం కావాలంటే మరో శతాబ్దం గడవాలి.

"ఇరోమణి వెర్సస్ లక్ష్మీదేవమ్మ—" కేస్ లో ఏ మైందంటే...

పెద్ద : ఒళ్ళుమందే కబుర్లు చెప్పకండి. మీరూ, నేనూ తలకాయ వొంచుకుని, చిన్న వయస్సులో వున్న వాళ్ళు వాళ్ళిద్ద మొచ్చినట్లు చేస్తుంటే చప్పట్లు కొట్టి చూస్తూ కూర్చునే కాలం వచ్చిందని నొప్పకోండి.

భానో: భారతీయులు సెంటిమెంటల్ వ్యక్తులు. మొగపిల్లాణి పాడు చెయ్యడంలో ఫస్టుప్రైజ్ తండ్రిది. కూతుర్నీ కొడుకునీ పాడు చెయ్యడంలో సెప్టెంబర్ మెడల్ అమ్మబి. కాబట్టి కాస్తంత నోరు మూసుకుని, యీ విషయంలో జోకర్లం కలగజేసుకోవోవడం, నీకూ, నాకూ. ఆంధ్రదేశానికి శ్రేయస్కరం.

పెద్ద : మీ వ్యవహారాలు పంకజం చెనిని పడితే మీ మర్యాద ఏ మవుతుందో వూహించండి. ఈ విషయం రామయోగికి తెలిసిందంటే మన కుటుంబాన్ని యీ దేశంలో కాకుండా, యితర దేశాల్లోకూడా యాగ్ చేసి వొదిలిపెడతాడు.

భానో: సంఘానికి, నిందకీ తెలివీ రకం కాదు మనం. ఈ ఇండియన్లు:

చిక్కె యిది. వాళ్ళు పుట్టడం, బ్రతుకడం, చావడం—అన్నీ సం
కోసం, ఇతరులకోసం. స్వర్గీయం లేని యీ దౌర్భాగ్యపు గాలి స
జ్ఞానికి తగదని అక్షరాలా రానిస్తాను.

వైద్య: మీబోటి మహాత్ములూ, శారదాంబలాంటి సావిత్రిలూ ఉన్నయి: నన్ను 'మీరు' అని సంభోధించిన స్త్రీని నేటికాలానికి చూడ
కాలం యీదేశం పురోగ మిస్తుందని మీరు చెంగవేట్టలకోసక్కోస్తే
రాసి అణాపాంపంటించి మరీ యిస్తాను.

భానో: ఐతే, పంకజాన్ని ఆ జోగీ గాడికి నే నాకు ప్రాయశ్చిత్తం పూ
తుంవా...?

వైద్య: (ఓగ్గగా) ఆ.

భానో: (ఇంకా ఓగ్గగా) 'ఆ' అంటే పో పో అంటా. (బోపల్లించి
జం 'ఉత్తమా యిల్లాలిసోయీ' అని పాడు తుంటుంది.)

వైద్య: వాళ్ళ వైద్యమూహూర్తం ఎప్పుండి ఏర్పాటు చేయిస్తా. ఏం?
ద యిక్కూడా పీటమీద కూర్చోవచ్చు.

భానో: (నోరు నొక్కుకుంటాడు) ఇంతకీ పంకజంతర్ని శారదాంబలా
పూజా?

వైద్య: ఎంతమాత్రం కాదు. అది శరణాలయం సృష్టి.
[పంకజం, రామయోగి ప్రవేశిస్తారు.]

పం: నాన్నా, ఏమిటింత బిగ్గరగా మోట్లాడుతున్నాడు?

రామ: కార్మికులు సమైక్యనాడుకుండా యింత గొడవ చెయ్యడం ఎక్క
వారు బిగ్గరగా ఆలోచిస్తున్నాడు.

భానో: (చిరాకుగా) నువ్వెవరయ్యా?

రామ: నా విశిష్టం కాదు లేదు బల్లబాడ గుం. నేను మీ శ్రేణుస్థాయి
జీవ: నాన్నా! ఇంత తమ బల్లబాడ గుం. నేను మీ శ్రేణుస్థాయి
జీవ: నాన్నా! ఇంత తమ బల్లబాడ గుం. నేను మీ శ్రేణుస్థాయి

నేటికాలం యువకుణ్ణి ఆ ప్రశ్న చేయకూడదు. దేవుడి కేంపని—
నాకు అదేపని. నాబుద్ధ భావాలని స్పష్టించడం, సంఘం వాటిని
నిర్మూలం చెయ్యడం.

వైద్య: మీరు సోపలిస్తులని చెప్పింది మా పంకజం?

నన్ను 'మీరు' అని సంభోధించిన స్త్రీని నేటికాలానికి చూడ
గలిగాను. మీ రన్న దాన్ని ఖండించను.

భానో: నీ కో ఉద్యోగం పారేయించానంటే, యీ వేరలన్నీ హూషకాకి
అవుతాయి.

రామ: మీ వేరిని నిర్మూలం చెయ్యడం నా ఆశయాలలో వొకటి.

పం: రామం భావకని నాన్నా.

వైద్య: మీరు వాసిన పద్ధతి వొకటి చదవండి.

రామ: అంటే నాకవిత్వం టీవీతంబోనే కనపరుస్తానని కాగితాలమీద కాదు
తెండి, వెనకటికవిత్వం భూస్వాముల సోమరితనాన్నుంచి జనించింది.
మా కవిత్వం ఆకలిలో అంతర్ధానమైంది.

భానో: మీ కందరికీ తగ్గో వైద్యున్ని పారేస్తే యీ పిచ్చలన్నీ వొడుల్తా
యనుకుంటా.

రామ: వాంఛించిన స్త్రీని పొందలేక, ఆ కనిని భావ ద్వారా ప్రకటించే
మాకవిత్వాన్ని 'కవిత్వం' అనొచ్చు.

భానో: మీలాంటి యువకులందరూ మా అనాథ శరణాలయంలోని బాలికల్ని
నివాహం చేసుకుంటే సంఘాని కెంతో పువకారం. అట్లా చెయ్య
రాదా?

వైద్య: శారదాంబలా?

భానో: (చిరాకుగా) టీండ్ అట్లా అట్లా! చిరాకుగా.

భానో: సంఘానికీ, నిండకీ పెరిచే రకం కాదు మనం. ఈ ఇండియన్స్ లో చిక్కే యిది. వాళ్ళు పుట్టడం, బ్రతకడం, చావడం—అన్నీ సంఘం కోసం, ఇతరులకోసం. వ్యక్తిత్వం లేని యీ దౌర్భాగ్యపు జాతి స్వరాజ్యానికి తగదని అక్షరాలా రాసిస్తాను.

పెద్ద: మీబోటి మహాత్ములూ, శారదాంబలూటి సావిత్రిలూ ఉన్నంత కాలం యీ దేశం పురోగ మిస్తుందని మీరు బెంకపెట్టుకోవక్కర్లేదని రాసి అణాస్తాంపటించి మరీ యిస్తాను.

భానో: బలే, పంకజాన్ని ఆ జోగి గాడికిస్తే నాకు ప్రాయశ్చిత్తం పూర్తవుతుందా...?

పెద్ద: (బిగ్గరా) ఆ.

భానో: (ఇంకా బిగ్గరగా) 'ఆ' అంటే పో పో అంటూ. (లోపల్పించి పంజం 'ఉ' త్రమా యిల్లాలివోయీ' అని పాడు తుంటుంది.)

పెద్ద: వాళ్ళ పెళ్ళిమాచూరూర్తం ఎప్పుడి ఏర్పాటు చేయిస్తా. ఏం? శారదాంబకూడా పీటమీద కూర్చోవచ్చు.

భానో: (నోరు నొక్కుకుంటూడు) ఇంతకీ పంకజంతల్లి శారదాంబనా పూహ?

పెద్ద: ఎంతమాత్రం కాదు. అది శరణాలయం సృష్టి.

[పంకజం, రామయోగి ప్రవేశిస్తారు.]

పం: నాన్నా, ఏమి టింత బిగ్గరగా మాట్లాడుతున్నారు?

రామ: కార్మికులు సమ్మేనాడుకూడా యింత గొడవ చెయ్యడం ఎరగం వారు బిగ్గరగా ఆలోచిస్తున్నారు.

భానో: (చిరాకుగా) నువ్వెవరయ్యా?

రామ: నా విజిటింగ్ కార్డు తమ బల్లవిందా వుంది. నేను మీ శ్రేయస్కామి.

పం: నాన్నా, ఇతను నా ఫ్రెండ్—మీకు వెనక చెప్పాగా.

భానో: ఏం పని?

రామ: నేటికాలం యువకుణ్ణి ఆ ప్రశ్న వేయకూడదు. దేవుడి కేంపని—నాకు అదేపని. నాబుర్ర భావాలని సృష్టించడం, సంఘం వాట్నీ నిర్మాలం చెయ్యడం.

పెద్ద: మీరు సోవలిస్టులని చెప్పింది మా పంకజం?

రామ: నన్ను 'మీరు' అని సంభోధించిన స్త్రీని నేటికాలానికి చూడగలిగాను. మీ రన్న దాన్ని ఇండించను.

భానో: నీ కో ఉద్యోగం పారేయించానంటే, యీ పెర్రులన్నీ హూష్ కాకి అవుతాయి.

రామ: మీ పెర్రని నిర్మాలం చెయ్యడం నా ఆశయాలలో వొకటి.

పం: రామం భావకవి నాన్నా.

పెద్ద: మీరు వ్రాసిన పద్యం వొకటి చదవండి.

రామ: అంటే నాకవిత్వం జీవితంలోనే కనపరుస్తానాని కాగితాలమీద కాదు రెండి, వెనకటికవిత్వం భూస్వాముల సోమరి తనాన్నుంచి జనించింది. మా కవిత్వం ఆకలిలో అంతర్ధానమైంది.

భానో: మీ కందరికీ తగ్గో పెళ్ళాన్ని పారేస్తే యీ పిచ్చలన్నీ వొడుల్తాయనుకుంటా.

రామ: వాంఛించిన స్త్రీని పొందలేక, ఆ కసిని భావ ద్వారా ప్రకటించే మాకవిత్వాన్ని 'కసిత్వం' అనొచ్చు.

భానో: మీలాంటి యువకులందరూ మా అన్నా శరణాలయంలోని బాలికల్ని వివాహం చేసుకుంటే సంఘాని కెంతో పుష్కారం. అట్లా చెయ్యరాదా?

పెద్ద: శారదాంబనా?

భానో: పటప్. ఎండ్ - ఇంకేముంది! పటప్.

పెద్ద: ఇంగ్లీషుకోపం కాబోలు.

BLANK PAGE

రామ: అధికారం చలాయించేటందుకు శరణాలయాల భూస్వాముల పాలిటి కల్పతరువు కాబోలు.

పం : రామయోగి ఆదర్శం లున్నవాడు నాన్నా.

భానో: ఉదాహరణకి...

రామ: నన్ను నేను సంస్కరించుకోవడం. తన్ను తాను సంస్కరించుకోలేని వాడు సంఘాన్ని సంస్కరించడానికి తగడు. తగిన భార్యనుభవమైన మంత్రి లైఫ్ లైఫ్ లేకపోతే సంఘమే వాణ్ణి బహిష్కరించి సంస్కరించడం మొదలెడుతుంది.

పెద్ద: అతను అభిప్రాయం చాలా చమత్కారంగా వెల్లడిచేశాడు. మ: పంకజం అభిప్రాయం అదేకాబట్టి, ఏనోలేళ్ళన్నీ మంచిది.

భానో: నా కిష్టంలేదు.

పం : చేసుకునేది. భరించేది నేనుకదా.

భానో: చేసుకునేది నువ్వు; భరించేది నేను.

రామ: నో, నో, భరించడం మన డ్యూటీ. భారతదేశంలో భర్తల బాధలన్నీ భరించే నాకు "ఇదియొక లెక్కయా...?"

భానో: ఆర్థి లేదు.

రామ: అందరి భూస్వాముల ఆర్థి నాదే.

భానో: ఉద్యోగం లేదు.

రామ: భూస్వాములందరూ నాబోటి యువకులని ఏనో లుచ్చా వున్నా? గం: దివి, మా అదర్శాలని నిర్మూలించేసి, మా సామ్యవాద ఉద్యోగం మాన్ని నశింపుచెయ్యాలని ఆశిస్తున్నారని కనుక్కునే, మేం ఉద్యోగాలు చెయ్యడం మానేశాం. అంధదేశంలో యువకులందరూ ఉద్యోగాలు మానారంభించి, ఆంధ్రరాష్ట్రం 'ఏనో నా ఆంధ్ర' లంబానో: (గర్వంగా) చూశావా నాపవిత్రత. తెగ ఎగిరిపోయావు! చక్కా వొస్తుంది; స్వరాజ్యరథం చక్రాలు లేకుండా కదులుంది.

భానో: మీ అల్లుడేం చేస్తున్నాడంటే ఏం చెప్పకోను?

రామ: పెరి సింపిల్ మా అమ్మాయికి భర్తగా వుంటున్నాడని చెప్పండి.

భానో: ఇదుగో అమ్మాయి, ఎన్ని చెప్ప; నాకీ సంబంధం యిష్టం లేదు.

రామ: నాకు మొదలే యిష్టం లేదు. కొందరు భూస్వాములు పెళ్ళి ద్వారా మమ్మల్ని మళ్ళీ వేసుకోవాలని చూస్తున్నారు. టాలిక్ వొచ్చి బ్రతి మలాడినా మీ పంకజాన్ని చేసుకోను. నాకు అత్యగౌరవం లేదని తెలుసుకోండి.

పెద్ద: చూడు నాయనా, నామాటనిను.

రామ: నే నిన్నండి. నాకు కోపం వచ్చిందంటే మనిషిని.

పం : మానాన్న పరిహాసం ఆడుతున్నారు. నాకేసిమాడవూ?

రామ: అఫ్ కోర్స్. ఈ కళ్ళు నిన్ను చూడడానికి కాక యింక దేనికి?

భానో: సరే, మీ అందరికీ అంత యిదిగా వుంటే నాకూ....

పెద్ద: శారదాంబిక ఎందుకు?

భానో: మటువే.

రామ: మి మటువే! మీరు నన్నిట్లాంటి మాటలన్నారంటే వెంటనే లేచి పోతా పంకజంతో...

భానో: ఆరి నీ తస్సా...

రామ: ట్లమించండి. శారదాంబికా రెవనో తెలుసుకోవచ్చా? (దానయ్య ప్రవేశిస్తాడు)

దాన : నిశ్చేపంలా కుశాలరావుగారి చిరపరిచితురాలు.

భానో: వాట్?

దాన : వాట్లో, గోల్లో మనకి తెదేదు, కాని ఇందాకా మీతో మనివిచేసిన ఆవిషయాలు పొరపాటు. కుశాలరావుగారితో చెప్పమంది. నా మం: మలే కారణం.

భానో: (గర్వంగా) చూశావా నాపవిత్రత. తెగ ఎగిరిపోయావు!

పెద్ద: ఈ రెండోవ్యక్తి శారదాంబికా?

రామ: ది బానియర్. హలో, కామ్రేడ్ దానయ్య, మన పెర్మికి పెట్టన తప్పదే.

దాన: మన పెర్మి! ఇంకా నాకు పెర్మిమిటి?

భానో: అన్నీ మీరు మాట్లాడండి.

రామ: ఆఫీషియల్ గా మీ అంగీకారం?

భానో: (రాబ్యానికేసి చూపించి) అది ఇస్తుంది. [వెడతాడు]

రామ: ఓ. హెన్ పెర్మి! ఇదుగో దానయ్యగారూ, నా పెంజీకి తమరు శా

దాంబయ్యో సహా చక్కా రావాలి.

దాన: నేను... నాకు... చంపేశావు.

పం: చూ నాటకానికి గొప్ప పాత్రని సృష్టించారు.

తీనినతెర

తీసి న తెర లో

— వ్యక్తులు —

రామనాథం: ... నాయకుడు
రాధ: ... అతనిభార్య
రంగులు: ఎవరూకాదు గనుక నాయకురాలు
జోగయ్య: రామనాథం మామగారు (అసలు)
నారయ్య: ... రంగులు తండ్రి

తీసి న తెర

[రామనాథం పుస్తకం చదువుతూ—మధ్యమధ్య జీవంలేని సిగరెట్టు ముక్కని శబ్దంచేస్తూ పీలుస్తాడు]

మీరు మనసారగా యేడ్చునీరు నన్ను - నన్ను విడుపుడు! ఒకసారి నన్ను విడిచినంత...

[తలుపు చప్పుడు]

అబ్బి-యెవరిది? వొస్తున్నా వుండండి. మీరు మనసారగా పీల్చునివ్వరు నన్ను నా సిగరెట్టుని...

[గడియతీసాడు రంగులు పోవేళం.]

రామ: ఇదేమి టిప్స్ డొచ్చావ్!

రం: రాకేంజేస్తానూ. ఆ వెళ్ళవ వెళ్ళాడతానని వొచ్చి 'నువ్వు వాసన చూపిన పువ్వుమేటగా' అని లేచి పోయాడు. అవాసకాయలా 'మొగం వాడూ, వాడిని పీలిపించి చివాలెట్టి నన్ను కట్టుకోమండూ.

రామ: (నవ్వు) తాగుడునూడా 'మొదలెట్టావ్'?

రం: వాసనచూడండి నోరు,

[మీదకొచ్చి]

హ, హ, యెట్లావుంది వాసన? 'ఉత్తమాయిల్లానోయీ' నన్నునురు పిడిలే గోసమోయీ!

రామ: ఇంక చాలు కాని—అదొచ్చే వేళేంది.

రం: అదెవత్తి?

రామ: నా పెళ్ళాం, మై వెళ్—అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన సగం శరీరపు ముక్క.

(3)

రం : మరి నేను ?

రామ: నువ్వు మిన్నాన్న కూతురుది. అంతకంటే నిజమైన అల్లిప్రాయ కావాలంటే మీ ఆత్మ కూతురుది.

రం : వెనక పెళ్ళాము, ప్రియురాలు, లేనా, దేవుడు, ఖక్క-పిల్ల, ఆ నేనే అన్నారగా !

రామ: భట్టి వేశావ్ ?

రం: ఉండండి, ఇంకా యెవో చాలా వున్నాయ్. ఎరువు-భగ-కా మెరుపు లతాంగి...

రా : వేలా, యిలీలా, నీకేల జాలిదూలా! అనాడు వోక మనా శక్తి-యివోల్యానంటే నీ కరంకాదు, యెలాచావను ? - మదగరగాలాగింది. నేడు సంఘం విడదీసింది. కాలమును (అగడియారము) మాస్కాలలో మనము కీలుబొమ్మలము, కీమరాళ్ళము, వేయేలా...?

రం : [బలమిడి గడియారము చేతులో తీసుకుని] ఓ నా కీలుబొమ్మ అడుము... [బుజముమీద గిలుతుంది]

రామ: ఏడికావ్ కాని దయచెయ్యి అదొస్తే ప్రమాదం.

రం : నే వెళ్ళను, చేసుకుంటే నన్ను చేసుకోండి, లేకపోతే ఉంట్లోణ్ణి చెట్టండి. అంతవరకూ నే వెళ్ళను.

రామ: చంపావ్. అసలు మనసు యేకపత్ని ప్రణులంగా, నీకు మహా మాడడమువుండే-ప్రీతి వ్యాపారము-అనబడుతుంది. నాకు చెట్టి గులా-నీకసలు ముగుడెందుళే ?

రం : మీకు పెండ్లామెందుకు ?

రామ: లక్షకారణాలున్నాయి, 'పెండ్లి' అనే సంస్థని నిలబెట్టేటందుకు; ఇష్టమైన చార్యాలనండి తప్పించుకునేందుకు; భార్య వెనక పర్వత సాగించేందుకు, అన్నము వోండేందుకు; పిల్లల్ని కనేందుకు.

రం : మరి మొదట్లో నేనెందుకు ?

రామ: నువ్వా? అడుకునేందుకు.

రం : బొమ్మలాటా ? నేను అడుకునే బొమ్మని, పెండ్లాం అన్నము వొంజేందుకు, మరి నాకేది బొమ్మ ?

రామ: సాయంత్రము కోడుమీద, గంట నిలబడ్డావంటే, రకరకాల బొమ్మలు, నువ్వు కి యివ్వకుండానే వచ్చి నీముందు ఆడతాయి. పైగా యిక్కడ వోట్లను చున్నవంటే అదొచ్చి చీపురు తిరనేసుంది.

రం : భరవాలేదు, నాలో మొగుణ్ణి వప్పజెప్పమని అదిగో అడుగుతా.

రామ: నీలో పదిరూపాయిలస్తా, వెళ్లి మొగుణ్ణి కొనుక్కో.

రం : చెడిపోయిన మిమ్మల్ని, మీపెళ్ళాము, శండువేరెట్టి కొనుక్కంటే నాకు మంచివాడు దొరకాలంటే యిరచే వేలి నేమాత్రము దొరుకుతాడా ?

రామ: అసలు నిన్ను చేసుకునే వెళ్ళవెనకు ?

రం : ఒక్కడే వున్నాడు.

రామ: ఎవడా కుంత ?

రం : తమలే... వెనక యెన్నో చెప్పారు. ఎక్కడికో తీసుకొడతానన్నార.

నేను లేని లోకములో చంద్రుడికి ఆకాశములో లేచే హక్కులేదు-పోస్ట్ బొమ్మన్నార. నా అరికాట, జట్టిని దులుపుకుని, 'ఫేస్ పాడర్'లా మొహానికి రాసుకుంటానన్నార. చరిత్ర శీలయినకాత్రి నాజెవలో మీ కుటుంబాన్ని దామకుని యెడిచారు. నేరు కంకుడుకాయ లలో కాని ఆ యెట్లు చాలాకు ఉన్నదనము వొదలలేదు, నేడు పదిదబ్బులు.

(ఏడు నడిసుంది)

[ఇంతలో వీధితిలుపు వచ్చును]

రామ: అదుగో వచ్చింది, దొడ్లోంచి బైటికళ్ళు, బాబు బాబు, నీగడ్డ పట్టుకుంటా.

రం : అబ్బి వొడలండి. నే ముగాడ్డిగాను.

రామ: ఊస్, మెల్లగా.

రం : (గుసగుస) నే పెళ్ళను.

రామ: లేకపోతే చంపుతా (బిగరగా) వొస్తున్నా...యెల్లా, దొడ్లోంచి పెళ్ళాలంటే వంటిల్లుకి తాళంవుండే ! ఇదుగో యీ మానీనబట్టి పెట్టిలోకూర్చో. తరువాత నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుంటా—యెన్నోచీరొకొనిపెడతా, యింకా యెన్నో...ఊ దిగు, దిగు.

(కూర్చుంటుంది. పెట్టిమూత పడినచప్పుడు) మీరు మనసారగ యెడ్డనీరు నన్ను-నన్ను వొడులుడు. తొగెడను కాఫీని శేను-తీసే యీ తలుపుని (తలుపుతీస్తాడు. ప్రవేశము రాధ)

రామ: ఇవారింత చప్పవోచ్చావేం ?

రాధ: మరి యింట్లో వొంకెవరు చేస్తారు ?

రామ: సరేకాని నువ్వు వొందరగా దొడ్లోకలి నీళ్ళు కామ; సాన్నన చెయ్యాలి.

రాధ: ముందు చాకలాడొస్తాడు పదు చూడాలి.

రామ: శుద్ధ శేచూస్తా నీళ్ళ సంగతి చూడు దొడ్లోకలి.

(పెట్టిలోంచి రంగులు తుమ్ముతుంది)

రాధ : అదేమిటి

రామ: అబ్బి - వెధవరొంప చేసే హీచ్ హీచ్ (తుమ్ముతాడు) వీధిలెల్లరాధ : వీధిలెల్లరాధ : అందులో మా యింటికి.

రాధ : ఎక్కడ-యెచున్నాడూ లేంకే నీఖిలో.

(వీధులలో బండి నిలుస్తుంది, అందులోంచి, బోగయ్య దిగుతాడు)

రామ: రండిరండి బిడుగంట్లబండిలో దిగారా, బండివాడడబ్బులు చేసి

తండి.

కోగ : మళ్ళా పుత్తరముముక్కేనా లేదేమిటే ?

రాధ : ఏముంది, యింట్లో పనితీరిలేనా -

రామ: ఇదిగో మీనాన్నకి నీళ్ళు నిద్రముచెయ్యి మామగారూ, ఆవతలికి పెళ్ళాలా ?

కోగ : అక్కరేదు మనకి భోజనానంతరము కాని ఆలవాటేగు.

రామ : హీచ్ హీచ్ -వెధవరొంపతో చస్తున్నానండి.

రాధ : నాన్నా, నీ బట్టలుకూడా చాకలాడికి వడై.

రామ : సాయంత్రము చాకలా డేమిటి ? ముందు వొంటపనిచూడు.

(పెళ్ళి పెట్టిమీద కూర్చుంటాడు రంగులు తుమ్ముతుంది)

రాధ : ఏమిటండి చప్పుడు ?

రామ : ఏమీలేదు. నీదంతా చిత్రము.

కో : కాదుకాదు, నాకూ దినిపించింది, యెవరోతుమ్ముతున్నట్టు.

రా : నువ్వు యీ గొడవేనా, మీ నాన్నకి కం యిస్తావా ?

రాధ : దానిమీద లేవండిముందు.

రామ : ఉండు యెవరో వచ్చినట్లున్నారు.

[నారయ్య ప్రవేశము]

రా : బాబూ మారంగులాచ్చిందా ?

రాధ : మీరంగులెవరయ్యా ?

కో : ఇక్కడి కందుకు వస్తుంది.

రాధ : అందులో మాయంటికి.

కోగయ్య:రామనాథం-[వొక్కసారిగా]బాగాచెప్పావ్.

కో : కాదు బాబు, యింటికొక యిక్కడికడతానని చెప్పిందటయి.

(పెట్టిలోనుంచి రంగులు) యిక్కడున్నా నాన్నా !

రా : అదుగో చూశారా.

అంతా : (వొక్కసారి) యెక్కడా లేండ ?

నా : బాబూ గారడీ చెయ్యకండి

(రంగులు కుమ్మకుంటూ వైటికి దిగుతుంది)

నా : బాబూ అత్తవారింట్లో మీ అమ్మాయికి మంచి మర్యాద జరుగుతోంది

రాధ : ఇదెవరు ? ఎలా వచ్చింది ?

గాన : అదే శశూ అడిగేది

తో : మాయగా వుంది.

రంగులు : మాయకాదమ్మో ; వెనక నీ ముగుడు గారు, యెక్కడచూసినా

నేనే కనపడతా ననేవారు - యేదో పేర్లటారుకూడా - వుండండి

సర్వంతర్యామి.

తో : సర్వంతర్యామా ?

రం : అదే అదే అందుకని యిక్కడ ప్రత్యక్షమవుతుంది.

తో : సిగ్గు సిగ్గు.

రా : సిగ్గువ్వర.

నా : అమ్మాయి రంగులూ, లేమీ లేల్వాడు ?

రం : ఏముందీ పదిరూపాయలిస్తూ మొగుణ్ణి కొనుక్కోమన్నాడు.

నా : బాగుందమ్మ బాగుంది.

తో : చాలా చిల్లీముగా వుంది.

రాధ : ఇదేదో నాకిరము శావడములేదు.

నా : బాబులమరు పెదలు, యియన తమ శేషాలాడు ?

తో : అల్లుడు అనడములా దోషములేదు. ఆనలు నిజంకూడాఅంతే.

రాధ : పైగా నా మొగుడు.

రం : నీకు మొన్న మొన్ననుంచి, నాకింకా పూర్వమునుంచి.

నా : ఊరులో పెరిసిల్లా-బాబూ మీ అల్లుడుగారు నా రంగుల్ని పెళ్ళాడు
తానది మొలిగా నేమిహము చేశాడు.

గాన : అనలు మొదట చేసింది అదా నేనా అని అడుగుతా.

నా : పోనీ అదే అనలోండి. యేదో పెద్దకుటుంబములో వారు భర్తకూడా

అని వుండడము న్యాయముగాని వుండిగా-అలా నేమిహముచేసి-

తటాబున దాన్ని వోడులుకుని మళ్ళా తమకి అల్లుడుగా అయ్యాడు.

పైగా తన నేమిహమువల్ల దానికి మంచితనము, నీతి మర్యాద, మొద

లైన భవిష్యత్తులు గుణాలు. నేర్పాడు. అదే ఆయన దానికి చేసిన పెద్ద

అన్యాయము.

మాటోటి బీదవాళ్ళపాలిటి మృత్యువు, మర్యాదే బాబూ.

రాధ : అనలు కులగోత్రనామాలు లేని దొమ్మరిలానికి పెండ్లిమిటి ?

రం : నామాలేమిటి ! మేము అవార్థము కాము.

తో : (నర్వి) నామమంటే 'మేయ',

రం : పేరేకేం-నాపేరు రంగులు మా అయ్యపేరు...

రాధ : మీవృత్తి ?

నా : మీలోటివాళ్ళనుంచి మర్యాద చేర్చుకుని, పోగొట్టుకుని దాన్ని మళ్ళా

నిలబెట్టుకోవడం-అనలు అత్యవసరం యెందుకు బాబూ, యిదేం

జనాభా లెక్కలు కాదు.

తో : అలానే మరి !

నా : మామగారు, ఈ కుంటురు తాగివోచ్చినట్లున్నారు, మీరూ వాళ్ళ

లోనే యిలాంటివారే ?

రాధ : అయినట్లైతే దూరం చే. చాలిగా కర్మలో కూర్చున్నాడు. వానోయ్

యాయన్ని యెక్కడో చూచినట్లున్నాను.

నా : ఊరులో పెరిసిల్లా. అయ్య దాన్ని వోయింటిదాన్ని చెయ్యాలని

నా ఆశయం.

మర్యాదలేనివాళ్ళని అదివోవ్వగోడు, వున్న వాళ్ళు దాన్ని వోవ్వగోరు.

నా : ఎందుకొప్పుకోరు, సిల్ల దివ్యముగావుంటే ?

రం : మునిలాయనకే బాగుంటే అందరికీయింకెంత బాగుంటానో! (రాధతో అద్దము యిస్తూ) చూసారా చొక్కసారి? ఈయన ముగముచూశా నాసాన్ని.

జో : నే మునిలాయన్నికాదు, చుంకా నలకై ఐదు దాటండి.

నా : పిల్ల చివ్వముగా వుంటేం బాబూ! పెళ్ళాన్ని తెచ్చుకునేవాడు చక్కదనము చూచుకుంటాడా? చక్కదనము చెప్పకునేందుకు, పల్లించేందుకు. వీరైతే పాడుచేసేందుకు కాని, పెళ్ళికి కాదండి.

రామ : నువ్వు ఆలా అంటున్నావు కదా - నాభార్య నేను వానమాన పుష్పన్నైనా, హాయిగా గాణీలాగా భరిస్తోంటా లేదా?

నా : అవునుబాబూ, సంసారి రాణివో సమానం, రాజాగారికెందరు భార్యలున్నా, రాణీ రాణీయే.

జో : నీకు రాజకీయములోకూడా ప్రవేశము వున్నట్లుండే.

నా : ఏదో తమబోయి పెద్దలసహవాసంవల్ల.

రా : అవుతే ఇప్పుడు నువ్వు అనేడమిటి?

రాధ : అదే నేనూ అడిగేది...

జో : నువ్వు పూరులో రాధ...

రం : ఆవును నీకెందుకు, నీలో మొగుడున్నాడుగా...

నా : ఊరులోరంగూ - నేనేమీ అనండి... దానిలోధర్మ చూపినానా దాన్ని పెళ్ళిచేసుకున్నా సరే లేదా దానిభర్తకి నెలకి ఇంతా పారేసినాసరే...

జో : భర్తకి లేకేనా ఆదదానికి మొగుడు? ఓవేళ చేసుకున్న మొగుడు మర్యాద. చస్తే...

మొగుడు చచ్చినా బ్రతికినా, సంసారి, సంసారే కాదటండి.

నా : తమరూ, అలా పెలనిస్తారేం?

రాధ : నామొగుడు నాకేం గడించి పెడుతున్నాడు, అంతా నాకటా. రాధ - మా నాన్నదబ్బు - ఆఖరికి నీకెట్లుకూడా నావే.

రామ : నాకు పడకరాల మాగాణి వుంది. పైగా నే చదువుకున్నాను. మీ మాకురుకూడ పరాయిపక్షం వాదినే ఎట్లా తట్టుకోను?

నా : అల్లా అన్నార బాగుంది. చదువుకున్నారు కాబట్టి ఆ మాగాణిలో ఓ రెండకరాలు మా ఆమ్మాయి పేర వాడేయండి. తీసుకురానా స్టాంప్?

రాధ : నే వొప్పకోను...

రం : రెండకరాలికి నేనూ వొప్పకోను, నాకు సగం కావాలి.

రామ : నా ఆస్తిమీద దానికేం హక్కుంది?

నా : హక్కు ఎవరికున్నా, దాన్ని నిలబెట్టేందుకు కోర్టు నిలబడాయి.

రం : జిల్లాకోర్టు.

నా : ఊరుకుంటావా తల సగలేయ్యనా? ఏదో వోకటి నిఖారన్ గా పెలనియ్యండి.

రం : అంతే.

రామ : నువ్వు చెప్పిన మూడింటిలో ఏదీ చెయ్యను యేం చేస్తావేమిటి?

నా : మీ మర్యాదల్ని శపించి, అడజన్మకి యెడుస్తా...

రం : గొలుసుని రాగాలెట్టి, హడలి, కల్పిస్తారా!

జో : ఏమిటి 'కాపం' అంటున్నావ్ నీకు తపోబలంకూడా వుందా ఏమిటి?

రాధ : ఇంక కిక్కురింగా దయచేయండి...

నా : నా వుసురు తగుల్తుంది మీకు...

రం : నాదికూడాను...

జో : కేడిమాట తెందుకుకాని - నీకుతున్న కొంతకాలానికీ నా ఎవడో ఒకడు చేసుకుంటానని నిద్రమారాడు...

రం : మీరాంటి ముపీలాడా?

నా : వోర్ మయ్య, బాబూ కాలం జరిగినానీ పెళ్ళికావడం మరీకష్టం. మర్యాద పెక్కలు తెంచుకుని యెగిరిపోతుంది - శరీరం ముడతలు పడుతుంది - అడపిలల్లో అనుభవంవుండి అల్లా అంటారేం?

జో : నాకు నీకు సాల్వేజ్ చేశా—నాకు నీకు రాజులాంటి సంబంధం ఉన్నావు. ఒచ్చావు.

రాధ : బాగా చెప్పారు...

జో : నీ కోరికలూ, నీలా బాధా ?

రాధ : లేదు...

నా : పరాయివాళ్ళ మర్యాద పాడుచెయ్యడం నీతివల్లే, మాకు నీతిలేదంటే, మనసు నీతిలేదంటే, మనస్సు వివేకమూలే నీతి పూర్తికావడం. అసలక్కడినుంచి మంచి రసవత్తరమైన ఘట్టాలు పొందడం.

జో : నీకు భావనలూ మంచి ప్రవేశం ఉన్నట్లుండే ?

నా : మీ అల్లుడి కి రిచర్డికలూ మా కొంపదాకా ప్రసరించాయి...

రం : ఆయన కార్మిక పాఠశాల నీ కలలు, మా భావనలకింద యింకా ఉన్నాయి...

జో : అలాగే...

జో : అలాగే, అలాగే మనరాజు యెంత లేదన్నా సారికి—

రామ : ఏమిటనోన్నాడో !

నా : యెంతలేదన్నా సారికి అరడజనుమంది స్త్రీల గొంతులు కోస్తాడు.

రం : మీ చేతమిటన్నార ?

జో : రామజోగి...

రం : అలాగే !

రామ : ఇదంతా నీ దివి భరించే రకంకాదు.

రం : మీ చెప్పడేనా, మధువరం వచ్చారా ?

జో : ఆక్కడ నా భూమి లున్నాయి...

రం : నీకంటే.

రామ : పోనీ మీ పిల్లల మూలకం బానిస పని చేస్తుంది. వాళ్ళు దేశాన్ని ?

నా : అంతసేవంగా కట్టకండి పోనీ వంటపని చెయ్యనివ్వండి...

రం : నాకు ప్రభుత్వం వాడడం చేతికాదు, పకోడీలు భుజించేసా...

రాధ : అది వంటచేస్తే, ఇక నీకంటే ?

రం : పిల్లల్ని కనెందుకు...

జో : దారిద్ర్యం...

రాధ : ఇది వంటపని పెంటమండ—అలాగే దాని పనికూడా వాళ్ళోను.

జో : అవును చానయ్య నీకంటే. చానయ్యదానికీ, చీపురు తిరుగయ్యదానికీ తగదు...

రాధ : నాకు మాత్రం చానయ్యనీ, మంగలయిన చేతకావు.

జో : దాన్ని మంగలకాదుకదా, మనం ఉన్నట్టే ఉన్నట్టే ఉన్నట్టే ఉన్నట్టే...

రం : ఏ ప్రాంతాదు ?

జో : నీ కంటే ? ఈ ప్రాంతం, లేదా లేదు...

రామ : (దండమీద శంఖం వాయిస్తూ తిరుగయ్య) అయ్య ఇంకా

యేమీ ప్రయోజనం లేదన్నమాట.

జో : పోనీ మాయింట్లో పనికంటేనా ?

రం : నన్ను మీరు మనోదం ఏమిటి ? చేసుకుంటే పెళ్ళి చేసుకోండి.

జో : అదికాదు... ఆయనరం... యింట్లో సాదరమైన చెయ్యడానికి—

రం : ఉండండి—అయ్యయ్య! యింట్లోకి జోషకం వచ్చింది... ఆ... ఆ...

రాధ : మధువరం మంగన్ను మిమ్మల్ని గురించి అప్రమాదం అనుకున్నది.

నా : అయినా ఈ నాన్నా-య్యా-అది యాయన్ని తిలుగుకుని నిద్రలో యేడుస్తుంది. దానికో జీవితం చేయించి పెట్టాట— దాన్ని యెదలో దొంగిలించారట— పాపము...

జో : అయ్యయ్య సామర్థ్యం (తేరుకుని) నోరొప్పులు, యెదరనుకున్నావ్

నన్ను, ప్రాంతాకోక్ !

రం : మీరు యెంచుకో నన్ను - నీనంత లోకభీకర తిమిరదళిని.

జో : తిమిరప లేమిటి తిమిరపై వసు మానాన్న.

రం : పోనీ తిమిరపాదాకాదు.

రామ : ఈ గుంటరి, లుచ్చాతనానికి మిమ్మల పదిమంది పెద్దమనుషుల

లోను నుంచోవెట్టి...

జో : మనము పెద్దమనుషులము కామని వాళ్ళు గుంటే అంతేవాలు.

రం : ఏం చేశాలో పోతున్నార ! ఈ గుంటరాచేం, రామము, లైటింగుంటి ?

రాధ : చానయ్య తిమిరపై వాడుకలు...

జో : ఎంతమాట (నకిలించి) యిదుగో మా మామగారి వాంట్లో బాగా లేదు. మీరు లైటింగుంటి.

జో : నావొంట్లో బాగాలేకేం? ఘనకాసుగావుంది. ఇదిగో, నీపేరేమిటో...
 నా : నారయ్యబాబు.
 జో : ఇదుగో నారయ్య—మీ పిల్లని నా దగ్గర వుంచరాదు, యిం
 అన్నము బట్టా యిస్తాను.
 రామ : మామగారు కొద్దికోడల్లా యెల్లాను నాదగ్గరవుంటారు కాబ
 నాయెంట్లోనే వుంచుదు. ఏగో యింత అన్నము బట్టా...
 రాధ : నే వొప్పను.

రం : నేనూవొప్పను. మహా నువ్వేమిటి అక్కడికివోవ్వేది! మీముగ్గురీ నే
 పోషిస్తాను, అతే కోపంవచ్చిందంటే, నాన్నా మనకి నీళ్ళతో పె
 వొడు, పెడాకులవొడు, పోదాము పద. ఇదేం మనుషులు! నీ
 ద్దరు, ఒక్కసారిగా నన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటానున్నా నాక
 యిదంతా నొక్కరూ వొడు.

జో : ఓ రెండేకరాలు రాసిస్తా, యేం?
 రామ : అది నేనూ చెయ్యగలను. నెక్లెస్కోంటాం.
 రాధ : నీగల్లెట్టి గలిచేడు, నెక్లెస్ కోంటారుట. ఈ రెట్టుగోదానికి చాం
 డుతప్ప, మాకోపలా రేమీరేడు, దయచేయండి.

జో : అలాంటిండు, రెండుపూట్లా కానీయిస్తా.
 రామ : మనము మార్పింగని 'వీబెరి' స్పెషల్ కాఫీ, యిదివింగని ఓవ
 టెన్ యివ్వగలము. డ్రింక్ పెట్.

రాధ : ఆ, యిస్తారు. వేడకడి ముచాన్న కొడతా.
 రం : ఎండి వీడకొరుంది. దాన్ని పొయ్యిలో పెట్టి 'కుడు' వొండుతాన
 నా : బాబూ, మీరిల్లా పెరిగి గుడ్డకు దానిమీద అవేక్షవల్లకా
 నామీద దయవల్లకాదు.—అది మీ రహస్యము. యెక్కడ యా
 చేస్తుంటోనని—

జో : రామరామ.
 రం : రామరామ కాదు, మంగమ్మ మంగమ్మ
 నా : (దవడమీద తగిలించి) పోదామువద, యిదేం మనుషులు, యిదేంటి
 రం 'ఈ తమా యిల్లారినోయ్యా,--'

(నివ్రు:-—తెరపదారి)

నాలుగో పరిమాణం [స్వప్న నాటిక]

అంకితం
 ఐన్ స్పీన్ క్వి

నాలుగో పరిమాణం లో

.... పాత్రలు

విశ్వం : అతనికి జరుగుతాయి

రాజు : విశ్వం స్నేహితుడు

భారతి : పెండ్లికావలసిన పిల్ల

కామయ్య : వంటవాడు

శీరా : వయస్సు 8 సం॥

సమయం : లేదు; స్థలం : మొదలేలేదు

స్వప్నం : నాలుగో పరిమాణం లో

దీన్ని 'సమయం' 'స్థలం' కలవగా

వచ్చిన సమస్యలం అనొచ్చు.

నాలుగో పరిమాణం

[విశ్వం యొకచైత్రం చదువంటాడు. వయస్సు పాతికలోతు. అర్ధపాతికి, పాటిచేతుల లాల్చి, బిళ్లగోచివంచి, కండ్లకితోడు, చక్కన బలమొడ సగలబట్ట దబ్బి, చదువుతూవుంటాడు. ఎంతవ్యయిల్పించినా చదువలేక పోతాడు. జేబులోంచి ఉత్తరం తీసి చదువుతాడు.....]

“నీప్రిత్ క తారీఖున దివానాం నిశ్చయం చేశారు. నవ్వు నీక్కాంలనైన బట్టలూ అవీ కొనక్కోడం పూరంభించావు. మీ ఆమ్మకి సగల దావాదెలూ బొత్తిగా తీరికగా లేకుండా వుంది. నాపై ఆసీసరు దీన్నీ చూడని, అవ్వడే వేధించుకుని తినడం మొదలెట్టాడు. నా ఆసీసరని తృప్తి పర్చేందుకు, యీ వెళ్ళి యంత తొండలో సిరపరిచాననుకో నక్కరలేదు. చచ్చితికి నీ పరితలు బిహారాయన్నావు కదా.....

[ప్రవేశం రాజు, మైబాటూ, పాడుగాటి చొక్కా, కోటు, చేతిలో టాప్స్ టు-వునకం]

రా : హలో! “మైడియర్ బిన్ స్టయన్—ఎంతవరకూ జరిగింది రిమిస్ ?

వి : అవ్వడే యిది చదవటాటు చదవడం.

రా : చందేశాన్. పదిమంది ఫన్ తానూ నువ్వే తోట్టియాలనా? మన కథ చూస్తే కేకలం మనం కట్టే పరిత ఫీట్ వల్ల బిళ్ల దిద్దాలయం వార మలో కొత్త భవనం కట్టబుట్టన్నారు.

వి : మనం చదవటాటు చదవడం వునకం కాదోయి వుండకొచ్చా ఉత్తం.

(గిరవాటెడతాడు)

రా : ఏమిటి కథ ! ఇంకా ఎందుకు వెధవవునకం, అవతలపాలయ్యి. కన్ గాల్స్. ఎవ్వడు పాటి, యిన్ టు. దింగ్ సినిమా ?

విశ్వ : దీనికేం గాని నువ్వు తప్పకుండా రావాలి నా మారేజ్ కి.

రాజా : అఫ్ కోర్సు, పైగా మన రిజర్స్ అప్పటికి రావుగా. కాని విశ్వ సువ్వేదో లవ్ మారేజ్ అఫ్కోరిస్తావనుకుంటే యిదేం పని, సంబంధం ఉండదు, కట్టాలూ, గొడవలునూ! క్లిట్ దదిదిన వాళ్ళిరస్తాని వాళ్ళనేనా పెండ్లాడొద్దా!

విశ్వ : కాదు. ప్రేమ ప్రేమ-పెండ్లి, పెండ్లి, యీ రెండు యీ పని చంటో కలుసుకోవు- Marriage is the very negation of love. దీనికేం గాని, యీ వెధవ పరీక్ష యిప్పుడే తగలదాలా? యువకులూ బ్రాజ్డీ యిదేరా. ప్రేమ, కృంగారం, అనుభవం-గడపల సమయాన్ని పుస్తకాలపై వృధావ్యయం చెయ్యడం. నన్ను ముచ్చెప్పివు దాటివచ్చానని కాని కారణాలే చేర్చుకోకూడదంటా ఆప్పటికి, వాళ్ళ వ్యక్తి పొందిన అనుభవాన్ని పుస్తకాలవల్ల పొందినవానంతో కొలిచి కొండీకరించి...

రాజా : బాబూ, యీ రెక్కెర్తో చంపక ఆనోట్టు యిల్లా పారెయ్యకపోయి చదువుకుంటా. ఈనం యీసారి ఫేలయ్యామంటే పద్యావతి మన ఫేస్ చూడదు. రెటెలోన్ మారేజ్ నివ్ మేరీటెటా పద్యా : ఈ పరీక్ష ప్యాస్ కావాలంటే ఒకటే మార్గం వుంది భాయీ, నాలుగు పరీక్షలకి సమాధానం సిద్ధం చెయ్యడం, అడిగినా పోయినా, అది కాస్తా వ్యానేసి రావడం-అంతే, పెక్కి. మారణకి, రిలెటివ్ థీరీ గీసుకో...

రాజా : చస్తే బోధపడింది కాదురా ఆ థీరీ. ఆనలీనాడు ఐన్ స్టీన్ సంగతి మేన నిశ్చలత్వం 'పోయింది. నా స్థలంలేదు; కాలం లేదు. వాళ్ళకంటే ఏ వాళ్ళదాన్ని విడదీయడానికి లేదు; ముందు మనభగినులు; నిన్ను రేపులు పెరి; అక్కడ, యిక్కడ, అనే స్థలం మన అంధత్వానికి నిదర్శనాలు. నువ్వునాడు, కాంతి

చేసినంతటి వేగంతో పైకి కొన్ని వందల సంవత్సరాలు పర్యాటకం చేశావంటే, నీనిమారీర్ వెనక్కి నడిపినట్లుగా, ప్రపంచ చరిత్ర అంతా, వెనక్కి నడవడం చూస్తావు-నీ అదృష్టం బాగుంటే ముందు జరుగబోయేది, జరుగకుండానే, జీవిస్తావు.

(విశ్వం ఆవులించి, కళ్ళు మూస్తాడు. రాజా, కుర్చీమీద పుస్తకం తీసుకుని వెళ్ళిపోతాడు. నల్లతెర తొందరగా పడాలి. కాసేపు నిశ్చలం. తెర మెల్లగా లేచింది. విశ్వం లోపలికెళ్ళి, మళ్ళీ వస్తాడు. కోట, చేతుల కర్ర-)

(అటూ యిటూ పచార్లు చేస్తూ పెక్కు చూస్తూవుంటాడు.) డామిట్. ముహూర్తం దాటిపోతోంది. ఇంకా బ్రాహ్మణులారా? పోనీ పెక్కు కూతురేనా కనిపించడం? నో! మేవాచ్. వొకడే ఫాప్. రేపు వొచ్చిందనిపడు, హలో రాజా-వెల్కం.

రాజా : చాలా బాగుందిరా బ్రెడ్, లక్కి-కోట్టు, డిన్నర్ చాలా బాగుందిరా. విశ్వ : ఎవరిటోరా. — పెళ్ళివారింటినుంచి వస్తున్నావా?

రాజా : కాని, నువ్వు పెక్కుటెటప్పడు పెట్టిన పోజు ఏమీ బాగుండలేదు. రాజా : వేళాకోళానికేం గాని, రేపు పెక్కుకి రావాలి. వీరైతే పదర్శని కూడా తీసుకురా.

రాజా : కొంపతీసి రేపు రెండో పెండ్లా ఏమిటి? పదర్శన లేక పోయినందుకు చాలా సారీ అని చెప్పమంది. మరేవే వెడతాను.

విశ్వ : ఏమిటి, నా పెండ్లికి వుండవ్?

రాజా : ఇంకా పెండ్లిమిటి? బందిగా.

విశ్వ : నీకు ఏచ్చాయేమిటి?

రాజా : నాక్కాదు నీకు.

విశ్వ : ఇవాళ నాలుగో తారీకు, నాలుగో తారీకు, సా మారేజ్ 5 తారీకున ఫీక్స్ యింది.

రాజా : ఇవాళ 6 తారీకు తెలుసా? రేపు హానీ మూక్. మనం యిక్కడంటుంది మంచిది కాదు. బైబై రెల్ వే నేషన్ యివారేక్కడుంది.

కామయ్య : ఇవాళ కొలంబోలో వుండండి. పొద్దున్న మసలాపాకీ
కొర్రాటివెల్పించండి,

రాజు : చచ్చాం. మనం టై.కివెళ్ళడం ఎలా ?

కామయ్య : ఏమంది మధురలో ఎక్కండి.

రిశ్య : ఐతే నా పెళ్ళెక్కడ ?

రాజు : నీపెళ్ళి కొంతకాలం క్రిందట సహారా ఎడారిలో జరిగింది.

కామయ్య : అవునండి; కార్మిం కాళ్ళీరంలో ఏర్పాటు చేస్తారుటండి.

రిశ్య : ఏమిటి కామయ్యా, నీకు మతిపోయినట్లుంది. వెండికాండ్ల కోళ్ళ
ఏమిటి ?

కామ : ఆయ్యా, మీరు మరిచిపోతున్నారు, సన్నాయివాళ్ళు కాళ్ళపాసి
వాయిచారు. తేవు సాయంత్రం ఆరుగంటలకి దాసుగారు
రామాంజనేయయ్యదం హరికథ చెప్పారు.

రాజు : ఔను మీ మామగారు అబ్బడి దగ్గరనుంచి వుమ్మకోమని, క్రి
సంవత్సరం మోటార్ కారు కొనిపోరని ఆరువేలు కట్టించి
దింపాడు. బ్యాంకులో వేలానా ?

కామ : ఎలుండి ఇండియన్ బ్యాంకులో వేలారండి. తేవు బ్యాంకి వెళ్ళి
వెల్పించండి.

రిశ్య : నే వున్నెక్కటంచే ఎటాగెండి వెళ్ళి ? మీరు కలగంటున్నారు.
నన్ను తమాషా చేస్తున్నారు.

రాజు : పాపం ! వీడివైస్ పనిచెయ్యడంలేదు. కామయ్యా, దాళ్ళ
ప్రభువాని పిలు.

కామయ్య : ప్రభువారిలు సింగపూరు వెల్పించని, వాళ్ళవంటవాడు
రాత్రి వెళ్ళాడు. అయిన డిన్నెస్సరీ దేరాడుకోలో వుండండి.

రాజు : అక్కడికెలా వెళ్ళడం ?

కామ : ఏ ముందండి - నులభం. నిన్ను బెలుదేరి బందలో కారక్కార
మొన్న ప్రొద్దున్నకి కాళిలో దిగతారు. అక్కడనుంచి క్లౌన్స్
మూడు ఫరాంగలేగా.

రిశ్య : ఇవెక్కడ గోలాచ్చిపడింది ! నాకు పెండ్లి జరిగినట్లు బుజ్జ
చెయ్యండిమాదాం.

రాజు : ఇంతటి పెండ్లిచేసుకున్నా వాడవు నువ్వే తదంటుంటే తూకేం ? ఆ
విషయం నువ్వు, నీ భార్య తేల్చుకోవాలి. ఏమంటావు కామయ్య ?
కామ : అంతేనండి, సాయంత్రం టిపాట్టి మైసూరుపాకం చేసింది నేను.
వడ్డించింది నేను.

రాజు : అవును ఆ పార్టీకి లజసతిరాయికుడా వచ్చాడు.

కామ : గోవర్ జాన్ భలేగా పాడిందండి.

రిశ్య : మీ ఇద్దరికీ పిచ్చెల్పింది. ఐతే నాభార్యదీ ?

కామ : తేవు రంగం వెల్పించండి. నువ్వు నిన్న బరంపురంనుంచి నైగాన్
వోస్తానండి.

రాజు : ఆ విషయం మీ మామగారు జకోబాబాద్ నుంచి ఎలుండి తెలి
గామిచ్చాడు. నువ్వు చదవలేదు ? సరే నే వెడతాను.

రిశ్య : ఎక్కడికి. ఇప్పుడు ట్రైన్ తేంనే ? (గడియారం) చూసి అబ్బా
ఆరండి.

రాజు : తేవు వున్నయిం నాగపట్నం వెళ్ళి మొన్న సాయంత్రానికి ఖరీ
ఫూర్ చేరుకుంటాను. Wish you a happy married life, old
boy. (నిష్క్రమిస్తాడు)

కామ : అనుగోనండి, భారతీయగారు వస్తున్నారు.

[ప్రశ్న, భారతి-ఇరవైలోపు]

రాజు : అబ్బ కాళ్ళీరం ఎంత బావుంది ! కాంచన గంగా కుర్రాన్ని చూస్తే.
రిశ్య : (అక్కర్లేపడి) కాళ్ళీరంఏమిటి ? మీ నాన్నవాళ్ళూ ఏరి ? ఏం
దివాహనన్నాహం చేస్తున్నట్లు లేదే.

భార : అదేమిటండి. పెళ్ళివాస్తానని మా అమ్మ అమ్మతనలో చెప్పింది. రేపు ఏవారూ చేరింది. మానూన్న జెనీవా వెళ్ళారు. నిన్నో మొన్నో వాస్తారు. ఇంక వాళ్ళకి మనతో ఏం నిమిత్తం? ఐతే మా అన్నయ్య మీ పక్షి పోయిందని అందమాన్సుంచి వుత్తరం వారికాడు. పోతండి, ఫరవాలేదు. పోయిన సంవత్సరం మళ్ళా కూర్చోవొచ్చు. గెగవపరీక్ష. నా జెనారెస్ మెట్రిక్ కూడా అలాగే ఐంది. వోకే మార్చిలో.

విశ్వ : నువ్వు మాట్లాడేవి నాకేమీ బోధపట్టలేదు. నువ్వు వొక్కదాన ఎక్కడనుంచి రావటం?

భార : పారీస్ నుంచి, మనం యిల్లు చూచుకుని, కాపరం పెట్టాలి. మార్స్ కోన్ని యిల్లిక బురెట్ బోర్డులు కట్టారుట. మన కామయ్యని పంపి సరి. ఏం కామయ్య, ప్రయాణం అవుతావా?

విశ్వ : మార్స్ లో యిల్లమిటి నీ తలకాయ. మిమ్మల్ని అందరినీ పిచ్చాబిశ్వ చి్రిలో వుంచాలి.

కామ : పిచ్చాపుత్తి డాక్టర్ గార్ని గ్రీన్ లాండ్ లో రేపు చూశాను.

భార : ఐతే పెళ్ళిలో మీ అన్నయ్య భోజనాల దగ్గర అంత గొడవనే డెండుకండి? మీనాన్న కోరిన కట్నం యివ్వనే యిచ్చాడు. ఓమూల, సి. ఆర్. దాసు ఎంత ఊరుకోమన్నా పూరుకోడే. కామ : అందాకా ఎందుకమ్మా, సన్నాయివాణ్ణి పట్టుకుని కార్మిక్ వెర్ కాదు. చర్చిల్ వొకటే నవ్వు.

భార : సరే, ఏదో జరిగిపోయింది. నిన్న సినిమాకి వెడదామా?

కామ : ఎల్లా? 'రామూటాకిన్' సినిమానింట్ట.

భార : పోనీ మాస్కో వెడదాం. బండిని కేకేసుగు రా.

[కామయ్య వెడతాడు. ప్రవేశం రాజా]

రాజా : హలో, టెన్నిస్ లో చంపేశాడు మీ ఆయన. కంగ్రాట్స్. పెరిదంగెత్తి పోయాడు. నిన్న మా చనకి కాన్ జెరా వెళ్ళాలి.

భార : నాకూ చూడాలని వుంది.

విశ్వ : టెన్నిస్ ఆడడం ఏమిటి? నే నిక్కడే వున్నాగా!

రాజా : రేపు జరిగిపోయిన మా చెప్ సమయంలో యిక్కడే వున్నావేమో! మర్చిపోయాను చెప్పడం. నా మాస్కో ఫైనల్ పరిక్ష త్వరమైందని. మా మామయ్య పట్టుకుని, టెనారాన్ లో చెవడా లెక్కదీశాడు నిన్న. నువ్వెట్లా ప్యాడయావురా? మీ ఆయన ఆనాధ్యుడు.

భార : అబ్బ. కడుపులో పోటుగా వుంది.

రాజా : ఎప్పుడూ?

విశ్వ : ఎక్కడా?

భార : మెక్సికోలో. అబ్బ.

రాజా : ఎప్పుడమ్మా?

భార : ఎప్పుడేమిటి. ఎల్లండి.

విశ్వ : కామయ్య డాక్టర్ని పిలు.

కామ : డాక్టర్ గారి కారు టోరన్ సిమూలో మోగింది. ఈ పాటికి జెరూసలెమ్ వెళ్ళి వుంటారు. సరే, గాస్ వెళ్ళొస్తాను. (నిచ్చొమిస్తాడు)

రాజా : నేనూ వెడతాను.

[మెల్లిగా తెల్లతెర పడి, రేస్తుంది.] [ప్రవేశం ధీరా]

ధీరూ : అమ్మా, నాన్నేడికి?

భార : నాన్న అలా న్యాయాక్ష్క వెళ్ళారు. వొచ్చే వేళయింది. (చూ ఇక్కడే వున్నారా? ఎంత నేవయింది వొచ్చి?)

ధీరూ : నాన్నా — నాకు న్యూలో లెక్కలో ఫస్టుమాస్కూర్చి గడియారం కొనిపెట్టా? ?

విశ్వ : నాన్నేమిటి? నాకో మూల పెండ్లనా కాలేదు.

భార : నాన్న మతి చెడిపోయింది. ఆయన్ని పలకరించక ధీరూ.

ధీ : అదేమిటమ్మా, రేపు బొంబాయి సినిమాలో ఎంతో ఫలా వున్నాడు. ఇంతలో ఏముచ్చింది?

విశ్వ : సువ్వేవడవ్—పో, అంతా.

భార : అదేమిటండీ. చంటాడిని ఆలా కనురు గుంటారు?

ధీరూ : ఎన్ని చెప్పా, నేను కనుంతలనే పెళ్ళిచేసు గుంటాను. ఎటుండి రాజ నరేంద్రుడు కనిపించి 'బాగుంది, ఆమెనే పెట్టాడు' అ హాసీవుట్లో చెప్పాడు. నాన్న వొద్దంటాడేం?

విశ్వ : సువ్వ నాకు పుట్టలేదు, ఏ-ఇదేంకోల!

ధీ : బలే, అమ్మా, ఇవారీ నా నాన్న ఎవరు?

[తెర లొందరగా పదాల]

[విశ్వం కర్చిలో పడుకునే వుంటాడు. రాజా, 'నోట్సు' కొచ్చి, కర్చిమీదపెట్టి వెళ్ళిపోతాడు. చప్పడు కాకుండా విశ్వం, కర్చు తుడుచుకుని పు సకం చదవడం ప్రారంభిస్తాడు, సాగ మళ్ళా ఉ తరం చదువుతాడు. "...ఏవీల్ 6 తారీఖున దివ్యా నిశ్చయం చేశారు. సువ్వ నీ క్కావలసిన బట్టలూ, అవీ... తెరపడుతుంది.]

రహ స్వ జీవు లు

-- అంకితం --

మిత్రుడు ఆత్మక కామేశ్వరరావుకి

-- ఎంతో యిదితో --

[నాటకం ఆడటానికి వీలుకానిది]

ర హ స్య ఙ్గీ పు లు

— పాత్రలు : వర్ణన —

కాశ్మీరం : కాశ్మీర దేశం కో రయారు
కాబడ్డ తివాసీ (కృంగారం)

మణి : పక్షాలపూరం.

అశ : పాలరాతిపై చెక్కబడ్డ త్రి విగ్రహం
శరీరం వొంగి మొహం మాత్రం
పైకి ఎత్తబడ్డ పుటండి (రశ)

జ్ఞాపి : పుస్తకాల వీరువా : [రోపల]
దగవర్గీత. వర్మికి రామాయణం,
రామమోహన రాయ్ ఉపన్యాసాలు,
హిందూ దేశపు చరిత్ర, శేక్సు పియర్
నాటకాలు — పుంటాయి]

డింగ్ డాంగ్ : గోదగడియారం (కాలం)
దశకంతుడు : పదిగుళ్ళకి గడులుగల
రివాల్యరు (యూర్థం)

త్రిమూర్తి : దంతపు ప్రేములతో అమర్చబడ్డ
సెద్దపటం (చుత్రం, జీవిత వియలు)

ప్రకృతి : మేమం
ఆనందం : నిశీధి - నక్షత్రాలు
హాలి : నటి
మల్లి : సూత్రధారుడు

ర హ స్య ఙ్గీ పు లు

చర్చి : మీరు నిన్న రావలసింది. మంచి మంచి రేడియోలు, గ్రామఫోన్లు
పెరిపోయాయి, చాలా షాకలా.

మి. చూలతి : అవన్నీ మాయింట్లో వున్నాయిగా, నాకు కావల్సింది
నాకేలేన్ వొకటే (బల్లమీద పెట్టెలో అమర్చబడ్డ వజ్రాలహారాన్ని)

చేతులూ తీసుకుంటున్నది) చాలా బాగున్నాయి.
మి. కోసం, నిన్న దాన్ని పాడకుండా వుంచా. కమిషన్ మర్చిపోకండి.

మి. ఎల్. గో మనకే దక్కేటట్లు చూడండి, మీరు వీటిని వరిస్తూ భద్ర
పువ్వాసాలిస్తారండి. మిమ్మల్ని దినదానికే ప్రతి అదివారం యిల్లా

వొస్తూవుంటాను.
అలవాటు. పసిపిల్లలమాదిరి, ఉపన్యాసాలని బుర్రలో సృష్టించడం
సులభమే కాని డైటెక్కి కక్కడం చాలా కష్టం. (నవ్వుతాడు)

మి. ఈ సరుకులన్నీ ఎవరివండి? చాలా ఖరీదైన వస్తువులు. వేలంపాటకి
మి. కొన్ని బాక్స్ గొరవి. మీరు నాగరిక కూర్చోండి 'ట్రీ' తెప్పిస్తా
ప్రేమెయి. నే వెళ్ళాలి. మీరు నాగరిక కూర్చోండి 'ట్రీ' తెప్పిస్తా
చాలానేపు యీ బూజు, పురుగు-పుట్రా వున్న గదిలో వున్నారంటే

అలవాటు చూపున మిమ్మల్ని కూడా వేలం పాడెయ్యగలను. ఏం?
వొకటోసారి, రెండోసారి.

మి. మొదట్లో ఏది పాడతారు?
మి. (ఆకస్మాత్తుగా) రంగు రంగుల తివాసీ, రంగున తివాసీ, తిరు
వామగారు తివాసీ, తిమ్మరుసు కూర్చున్న తివాసీ: తాన్ నేన్
పాటపాడిన తివాసీ. మీరుచి రెండోది. (ఇద్దరూ పెడతారు)

[నిశ్శబ్దం]
కాశ్మీరం : అయ్యో! మొదట్లో నన్నే! ఈపాడు మనుషులు నన్ను బానిసలా

అక్షతూ వుంటారు. ఇదప్పుడే నాలుగోసారి. ఆహ! నవ్వు కేనూ
కలిసి వొకే గదిలో సంచిత్యం గడిపి ఎంతో స్నేహంగా వున్నాం.

నా శృంగారానికి నువ్వు మురిసి పాఠ్యదానిది. నేను లేకపోవోళ్ల ఊరింపుండనన్నావు. ఇంత కిక్కురింపాలో మన కి ఎడబాటా ఆళ : ఏడవకు కాళ్ళి. కట్టుకున్న భార్యలకే వొడలేసి, మరొకడికి ఆమె లేచిపాఠ్యం యీ పురుషులకి మనమీద దయ ఎట్లా వుంటుంది తలదండులని వార్తకానికి ఆమె పుత్రులు, జ్ఞానాన్ని తిండి అమ్ముకున్న వేదాంతులూ - యిట్లాంటి వ్యక్తులన్న లోకంలో మన నోరులేని అన్యోన్యవానికి తావులేదు.

దశకంతుడు : మా బాగా అయింది. 'హృదయం' వొడ్లో అని ఎన్నిమా బోడిందినా విన్నారా? జీరితంపైన మమకారం వుంటే యిలా ఏడుస్తూ మీ బాధలకి కారణం మరొకరిమీద గోసేస్తూ, మీ అమ్మడుపోతారు. నన్ను చూసి ధైర్యం తెచ్చుకోండి. నేను చివడవను. ఈ మనుషులంటే నాకు ప్రేమలేదు, ద్వేషమూలేదు. మీ కాళ్ళి వీరకి ప్రాధాన్యత యిస్తూ, దేవుళ్ళమాదిరి ఎంచుతున్నారు. నాకట్లాట పిచ్చితేదు. నా పీక ఎవడేనా నొక్కాడంటే వాడే చస్తాడు. కష్ట పూడింది, అగ్రతాంబూలం నాకిచ్చారంటే, మానవలోకాన్ని సంవత్సరాలలో రూపు మార్చాను.

మణి : ఆళని కూడానా?

ఆళ : మొదటలో యీ మనుషులు నన్ను బాగానే చూసేవారు. రక్షమాంలలో జీరింది వున్న భార్యలు వాళ్ళను సంతోష పెట్టలేక పోదనవ్వడం, నన్ను సృష్టించారు పురుషులు. ఆన లీపురుషులు ప్రసవర్కం వొడిలినప్పుడు కాసి ఏదీ సృష్టించలేదు. వీళ్ళ కలల్ని ప్ర్రాలు కన్నీటిచేత తడిపేస్తున్నారని తెలుసుకుని, వాళ్ళను వొడి వాడగర చేరి, నాలో ఊహలూ ఆడుకునేవారు. నావొంట్లో సాంపులు, నానున్నితపుకీ, లేతబలం, శాశ్వత కయ్యారయినన్నీ వీళ్ళని నా బానిసలగా చేశాయి. ఈ మధ్య వీళ్ళ శ్రేణిలో కొంతజబ్బు చేయదేరింది. నామీద గుర తప్పిపోయింది.

త్రస్తకాల బీరువా : (షేక్స్పియర్) నేను నిన్ను ప్రేమించలేనప్పుడూ నాస్వర్గం నన్నావరినుంది. నేనేదోరహస్యం చెపితే, రక్తం నీచేకి శృలో నుంచి లోంగిస్తూంది. నిన్ను ఎక్కడ కోసినా రక్షమే...

కాళ్ళి : ఆళా, నిన్ను మానవుడు, తన ఆనందంలోనూ సృష్టించాడు. అది నువ్వు యివ్వలేక పాఠ్యపు; నిన్ను అమ్ముతున్నాడు. కాని నా మాటలో? నన్ను తన పాకర్లం కోసం, ఉపయోగంలోనూ తయారు చేసుకున్నాడు. అది నేనింకా యివ్వగలిగినా నన్ను అమ్ముతున్నాడే! అది ఆశ్చర్యం కాదు?

మణి : నీలో కొలదనం, శృంగారం, ఎక్కడ జేడికాయకి నువ్వు మునిగిదాన కయ్యార్చు. నే చూడు. ఆనాటికీ, యీనాటికీ చెక్కు చెదరలేదు, వాడలేదు, చిక్కులేదు.

దశకం : ఏం గర్వంగా వుంది. నీకథ! నిన్ను మానవుడు సృష్టించ లేదు. ఆనలు సృష్టిలోనే వున్నావు-సూర్యుడు, నక్షత్రాలు, మాదిరి. అంతేకాని నీ గొప్పేమంది?

కాళ్ళి : నా తలదండులు, విమూలయావర్జిత పాఠాల లోయల బయళ్ళపై నివసించేవారు. నేను జన్మించినవాడు నా సౌందర్యం చూచితిరా. మనుషులు నాకేసి కనిపిస్తే చూడలేక పాఠ్యవారు. వాళ్ళమోదయంలోని ఆరాటం, నన్ను చూడగానే, సరుకుని నాలో ఉచ్చాలమాదిరి పదిలపడేది. నా శృంగారం వాళ్ళకి శృంగారం కంటే ఏమిటో శేర్పింది. నా యజమానురాలు మొదటో నన్ను ఎంతో గౌరవంతో చూసేది. నాదగ్గరకి ఎవళ్ళనీ రానిచ్చేది కాదు. నే మలినమైపోతానేమోనని. ఆమె యికపు మృదయం మొయ్యలేని తన శరీరపు బరువుని నామీద భయంతో వుంచేది, ఆకురత్యో పూసిరి పీల్చేది. అందంగా ఆపుకపో దొర్లి ఆకలికోసం వెదికి వెదికి అలసిపోయిన తన రొమ్ములని నామీద ఆనించి నిద్రపోయినప్పుడు ఆ దింతవాసనకీ, ఆప్రాపిరి పీల్చుకీ-బోలపాట పాడినటుగా-నేను నిద్ర పాఠ్యదానిని.

కాళ్ళి : కాలంగడిచినకొద్దీ, నా శృంగారంలో కొతదనం పోయింది. నన్నంత గౌరవంలో వాడుకునేది కాదు. కొత్తవ్యక్తులు నామీద కావరం వుండేవారు, నన్ను తన్నేవారు, జంతువులలా నామీద దొర్రేవారు. నావ్యక్తిత్వాన్ని చుపి, నన్ను హింసించి, శృంగారం గోలోయి,

వికారాలుగా మారిపోయి, గతిలేక నన్ను వేలం పాడేశేవారు. కాలం శృంగారాన్ని బలిగా రోరుకుంది. యీ పాదుపరిపంచం... ఏ పొలికితన ఆందాన్ని వుంచుకోలేదు.

డింగ్ : కాలాన్ని దూషించక 'కాలం' అనేదికాదా. మానవసంకల్పమే. దాన్ని కొల్పోదుకు నన్ను సృష్టించారు. సృష్టింపబడ్డ ఏవోస్తువుకీ అమరత లేదు. చూస్తున్నారాగా, నానూ మీగతే పడుతోంది.

పు. బి : (వారీకీ) (నర్వి) అక్కకి వుంది ఆమరత.

దశ : కొయ్ ! ఇల్లాంటి కోతలుకోసే భారతీయులని మోసం చేశావు. నీ మాటలు నమ్మి యీ లోకంలో పొందలేని సౌఖ్యాలని మరో లోకంలో పొందుదామని, యీ పరిపంచాన్ని ద్వేషించి, తొందరగా చచ్చిపోయేవారు. చాలాకాలం సాగింది నీ ఆట; భారతీయులకీ విడి వుండేకాదా, తినడం మరిచిపోయావు. వీళ్ళు మహానుభావులు, జ్ఞానులు, వేదాంతులు, నీతిపరులు, దైవసమానులు; కాని అన్నం తినడం చేతగాదు. శాస్త్రజ్ఞులు నీ నాటకం బైటపెట్టారు. అసలు ఆత్మ లేదు. పోస్ట్ పోస్టునాన్నారు. ఏమయింది నీ లిరుకు ? ఏది నీ ఆత్మ ? తుదకు నువ్వు, మాయోనే అమ్ముడు పోతున్నావు.

కాశ్మీ : 'నేనేంచేస్తే, నన్నువోకచోటకాశ్వతంగావుంచినస్తాలోచేప్పవు, అకా ? ఆశ : ఏంచేసినా లాభంలేదు. మనకి ఎడపాటు, తుదకు మృత్యువు తప్పదు. ఈ మనుషులు, నిజమైన నా లాంటి సౌందర్యంతో సంపర్కం అక్కరలేకుండానే, శృంగారం పొందే మార్గం కనుక్కున్నారు. శరీరం తప్పిపడితేనేగాని శృంగారం లేదనుకున్న ఈమాధులకి, మనలో మాధుర్యం ఎట్లా తెలుసుంది ? నేను నీ హృదయాన్ని, నువ్వు నా శరీరం. మన ఎడపాటు, 'నాగరికత మృత్యువు' అనే నాటకానికి నాంది... మళ్ళా ఎప్పుడికో కదా మన కలయిక !

[నూతనీధారుడు పరీక్షించి, కాశ్మీరాన్ని బరబరా యిడ్చుకుపోతాడు.]
మణి : అమ్మ బలితీకాం ! కాశ్మీరం గోల వొదిలింది. ఊరెగిదిద్దు; పూర్వం తను చాలా గొప్పగా వుండేదిట; ఉంటే ఎవడికి ?

డింగ్ : ఔను. కాలాన్ని దూషించేది. తనొక్కదానికే అన్యాయం జరిగినట్లు మహా. మాచేశంలో యిల్లాంటి వ్యక్తులు లేరు.

మణి : ఏదేశం మీది ?

డింగ్ : ఐరోపా. అక్కడ తివాసీలలాంటి పచ్చిక బయళ్ళనీ, ప్రశాంత శృంగారాలనీ నిర్మూలం చేసి నాబోటివాళ్ళని సృష్టించే యంత్రాకరణ నిర్మించారు, మహానుభావులైన మానవులు. మావూళ్ళో ఎక్కడ లిని నిర్మించారు; పాగ; బాగు; రోడ; కేగం. చూచినా యంత్రాలు; పాగ; బాగు; రోడ; కేగం. ధాం చప్పడు...

దశ : మంచి ఆవురే, రోడ, కేగం, ధాం. నే నెక్కడుంటే అక్కడికి రావా మణి : (దర్జాగా) అదంతా నా కోసం. నే నెక్కడుంటే అక్కడికి రావాలని దొరలు రెళ్ళు నిర్మించారు; ఇంకా తొందరగా వొచ్చినను

తీసుకుపోవాలని దిమానాలు ఎగతేశారు.
జూని : (షేక్స్పియర్) : నీలో విశేషం ఏమిటి ? నీకెన్ని పేరెట్లినా నువ్వు రాయివే. మా కాలంలో ఎవ్వరంకోసం యింత తహతహలాడలేదే. హిందూదేశపు చరిత్ర : నా సంగతి తెలిస్తే నువ్వు అల్లా అనవు. ఆనాడు కూడా, రాజులు గాణీలు వజ్రాల కోసం యుద్ధాలు చేశేవారు ! వాళ్ళు 'ప్రేమించిన స్త్రీ' మెడలో నిన్ను వుంచడం కోసం, సామాన్య జాతిని సహితం త్యాగం చేసినవాళ్ళు లేకపోయేసేమే ?

షేక్స్పియర్ :- అంతా చిత్తంగా వుంది. ఇంతమార్పు మణికోసమే ! దశకం : నన్ను దానికోసమే సృష్టించారు. ఇంతకాలం యీ నాగరికతలేని దేశాలలో జాటు దిగబోసుకొని మరుగుపడ్డ మణిని నా సహాయంతో ఎత్తుకుపోయి కోటిశ్వరులయ్యారు మావాళ్ళు.

షేక్స్ : ఈ మణిలో ఏముంది, బాగు ! రాణీలు, వజ్రాలని, రాజ్యాలని జయించే పురుషులని పొందక, దీన్ని మింగి చచ్చేవారు. దీన్ని నాయికని చేసిన యీ జీవిత నాటకం, నిషాదాంతం కాకమానదు. నా మట్టుకు నేను చెట్లలో నాలుకల్ని, కాల్యలలో గొంథాలనీ, రాళ్ళలో కావాలని చదివి అనందిస్తాను.

మణి : నువ్వు శృంగారప్రేమని భోధించి దేశాలని పాడుచేశావు. అదిలేండే జీవితం పృథా అను అనుకొని అనేకమంది యువకులు ఆత్మహత్య చేసుకున్నారు. నువ్వు నాగరికతకీ పట్టిన వోక గొప్పజాడ్యం నీ కైగులు భారతీయులకీకూడా పడుతోంది.

ఆశ : నాగరికత హృదయాన్ని శేను. నన్నారాధించిన మహాకవిని నిందిస్తే

నే సహించలేను. నువ్వు ధనానికి కొలతబద్ధువు. ధనం ఏది పడితే అది చెయ్యగలదనుకునే యీ మానవ జంతువులు ధనకోసం ఏది పడితే భార్యలందరూ నీ వుండుకుంటేలేదు. భూస్వాముల జ్ఞానం : (భగవద్గీత) :- దాని కర్మ అది పాటించక తప్పదు.

ఆశ : భూస్వాములని పొగడితే, వాళ్ళు వ్యాసుడితో అగ్రహారం పాతేనీ,

నిన్ను సృష్టించారు. క్రికప్రభుడుకుడా వోక పెద్ద భూస్వామీ. అతను నీవేత చెప్పించిన సంక్షేమ ఏమిటి ?

“ఓ అరునా, ఈ రాజ్యం, ఈ సంపద, ఈ స్త్రీలు నీ చిరాస్తి, వాళ్ళని భద్రంగా కాపాడుకోవడం నీదిగ్గి. పాటిని కాపాడుకోవడంలో అనేకమంది మిథువులు, బుధువులు నశించినా విచారించ నక్కరలేదు. నాకు వున్నారే, వెయ్యిమంది భార్యలు. పట్టు నేనూ చేస్తా, నీతో కలసి యుద్ధం..” అని.

మణి : నేను అందమైన కంఠాలలో కావరం చేశాను. కోర్కెతో వేడిక్రి,

మెరిసి కదిలివాట్యంచేసే సునామధ్వనిద్రాపాత్యం. నావో తిడిక కందిపోయిన కంఠాలు యీ దేశంలో బోలెడున్నాయి. కాని, నన్ను ఎవ్వరూ కాళ్ళతం గా వుంచుకోలేక పోయాడు. అదేం కర్మమో, నే నెవరిదగ్గరకెడితే వాళ్ళే సన్మానులైపోతున్నారు.

దశకం : అయ్యో మణి వెలిపోతున్నావా ? నేను నిజంగా వేరిమించింది

నివ్వొక్కదాశ్చే. నువ్వెక్కడికెళ్ళినా, నేనూ, నీవెనకాడే వాస్తాను, దిచారించకు. కొందరు నేను స్వతంత్రాన్ని, నాగరికతనీ, జీవితపు విలువలనీ, శాంతినీ, వేరిమించా ననుకుని భరించకుతున్నారు. వాళ్ళందరు నీసవతులు. నే కోరేది నిన్నే.

మణి : నిన్ను దిడిచి ఎటో పోను? నాకు నువ్వులేండ్ల పరిపూర్ణతలేదు. నన్ను

కొనుకున్నాని వుంచుకునే స్త్రీ, నా సవతులను వేరిమించి, నన్ను త్యజిస్తే నా బ్రతుకు ఏంకాను?

దశ : అక్షణమే నేనొచ్చి నీ పాదాలముందు పడతాను.

[నటి ప్రవేశించి ‘మణి’ని లాక్కుపోతుంది]

తరువాత నిద్రామణి మంది కాబోలు. నన్ను మణిని బహుశ

వోకడే సాడయ్యవచ్చు. తునని పొందేటందుకు యీ నలభైమూడు లక్షలై నెన్నో కావాలి. మనదర్జా, మనదానోవా వీళ్ళ కందుకోసుంది !

జ్ఞాని (చరిత్ర) : నువ్వు చిన్నవాడవు మున్నె మున్నె జనించావు. నీ కింత గర్వం పనికిరాదు.

దశకం : మీరలతా ముసిలాళ్ళు. మీరు క్షకిలేదు, ఆశలేదు, అడర్బాలు లేవు. మీ బీజత్యంతో పోటీపడత్యంతో, మీ ఆజ్ఞానంతో ఎక్కు త్ప్రతిపదతాలో నాకు తెలీదు. నన్ను పెంచుకుంటే కాని మీకు మోక్షం లేదు.

తిరుమూ : మోక్షం ! (నట) నీకు అ గొడవ? అట్టేలేదు, అమరతలేదు, అని అన్నావుగా?

దశకం : జీవించినప్పుడే కావాలి మోక్షం, చచ్చిం తర్వాత కాదు.

జ్ఞాని (రామమోహన్ రాం) : మోక్షమంటే మూడుపూట్లూ భోజనం చెయ్యడం, పిల్లల్ని కనడం కబుకోసం కొట్టాడుకోట్లం, ‘యద్దం’ ‘నాగరికత’ చేరుచెప్పి, భూసీలు చేసుకోవడం, యింతేనా? మీ వాళ్ళు అనాగరికతై మట్టిలో పురుగులై పోతుంటున్నా కాలుంగా మా పూర్వులు గొప్ప నాగరికతని సృష్టించు కున్నారు.

తిరుమూ : నాగరికతంటే ఏమిటి ?

ఆశ : అన్నం, నిద్ర, పిల్లలు—పిట్టి అనుభవించిం తర్వాత మానవుడుచేసే అన్నికల్పత్యాలనూ ‘నాగరికత’ అనొచ్చు అ నాడు నన్ను సృష్టించారు. మానవసృష్టిలో నాకంటే సోదర్యమైనదీ కాళ్ళతమైనదీ ఏదీ లేదు. డింగ్ : నన్ను సృష్టించారు. నేనులేకపోతే లోకంపిచ్చి అస్పత్రిగా మారుతుంది.

దశ : మనంలేకపోతే అసలు పిచ్చేడుదల్లు, నే తల్లుకున్నానంటే, డింగ్ డాంగ్ లూ, అశలూ. అంతా నిర్మూలం కావాలిందే.

ఆశ : అయ్యో నన్ను నిర్మూలం చేస్తావా? మానాన్న గ్రీనులోవుండేవాడు; మా అమ్మ అజంతాలో వుండేది ; నేను ఇటలీలో పుట్టాను. మానవుడు స్వప్న కాంతను నేను. నేను భారతదేశంలోకి యీ చుర్యశే మాదామని వొచ్చాను. నేను యీ దేశంలో నిండు చూలాలని. నన్ను చుపిచే నీ నేరం ‘మాత్య’ అనబడదు. ‘సంతాన నిరోధం’ అనబడుతుంది. ‘మణి’ వ్యామోహం లోపడి మా బాబయ్యలు నన్ను మరది

పొయ్యార; తిమ్మారెయిందగిలలో చిక్కకుని మా పినతల్లులు నన్ను చూడనైనా చూడరు. నాక మృత్యువులేదు.

దశకం: మనం తల్లుకుంటే..."

ఆశ : మమ్మల్ని చంపి నువ్వు అనుభవించే దేమిటి? సౌందర్యానికి చలించని శండాలుపు జీవనం నీది.

డింగ్ : ఇదుగో ఆశా, తిండిలేని యీ జేజంలా నీకు తావులేదు. అద్దంబా చూచుకో ఎంత నీరసించి వున్నావో.

ఆశ : నీభగ్నిమకి నవ్వాస్తోంది. నాకళ్ళల్లో ఆశ సెురసి ఆకాశపు చీకటిని సహితం వెలిగిస్తుంది. నేను కూడా పెదవులతో మూలిగితే నక్షత్రా మండలం కూలిపడుతుంది. నీదత్తం, రేమి, నాపునిగి అంతరాయాలు కావు. నాస్పృహ రలు బహు మీదలు. వాళ్ళని సంఘం నిరసించింది; కాంక్ష కోప్పడింది; జీవితం హింసించింది. కాని నాకు నాకోసం జీవించారు. నేనే యధారం అని నమ్మి, శరీరాన్ని కోసి నాలో జీవంపోసి, అమరత్వం గడించుకున్నాను. అన్ని జాతులవారూ, అన్ని దేశాలవారూ, నాభాషే మాట్లాడతారు దశకంతుణ్ణి నాక్షేమంకోసం సృష్టించారు.

(నూత్రాధారడు ఆశని తీసుకుపోతాడు.)

జ్ఞాని : (షేక్స్ పియరు) ఇందాకటినుంచి, కాశ్మీరాన్ని ఆశని చూచి అనందించేవాడిని. వాళ్ళు వెళ్ళి పొయ్యారు, నాకింక పూపిరాడటంలేదు. నాఎడంపొక్క వాళ్ళిప్పుట్ట; కుడిపక్క చరిత్ర గాడి యముకలకుప్ప.

దంక్ : నాచప్పుడు విని సంతోషించరాదు ?

షేక్స్ : నీమొహం నాకు పరిచయంలేదు. దశకంతుడూ కొత్తే. ఆ మాడు మొహాలాయన మరీ కొత్త.

రామమోహన్ : సుర్యంపై చాల గౌరవంషేక్, నిన్ను పాడేస్తున్నారో ఈ పాడుచునున్నాను. నేనంటే సంస్కృతం, పుస్తకాసక్తి. సంస్కృతం జరగ్గానే, నా అవసరం తీరుతుంది. ఉపన్యాసకులు బోలెడుమంది బైలుదేరారు-నాజోలి ఎదర్నీకి అక్కరలేదు. నువ్వులేక పోలే మానవభాషేలేదు. నీకూ నాగతే!

షేక్స్ : నాపని వాగ్గు. నేనెక్కడున్నా, కాలివా కప్పకుని కూర్చోడమే నాజోలి కవర్నూ రారు. కొందరు కారేజీ విద్యార్థులు తప్ప నవ

వ్వరూ ముట్టుకోరు. చాలామంది గురువులు, విద్యార్థులు, పిచ్చాళ్ళ కాబట్టి, వాబతుకు స్వేచ్ఛగా వుంది. నాకథాకా తెలికుండానే, వీళ్ళు నన్ను మెచ్చుకుంటారు.

వాల్మీకి : నూటికి తొంభై అరుగురు నీపేరే దినలేదు. ఈజేజంలా, అఖిభారత ఇన్స్టిట్యూషన్ వాళ్ళు నేను. మీవాళ్ళు నానీతని చూచి పొత్తిపత్తం వేర్చుకున్నారు.

దశకం: అనీతే నేటి ప్రేమ కొంతమించింది. వీళ్ళు నీతలా వుండలేరు నీ కదా, ఎందుకుండాలా? తెలిక దెబ్బలాడి, సమాన హక్కులుపొంది, విదాకులుచ్చుగుని సుఖంగా వుంటున్నారే. నీనీత రేకపోతే చాలా మంది ప్రేమలు మామూలు గానే వుండి యుండురు.

చరిత్ర: నాగానం వింటే, నీతలాంటి ప్రేమలను ఎంతమందినో చూస్తారు. వాల్మీకి మహానుభావుడు.

తిమ్మ : నాసంగతి మర్చిపోయినట్లున్నాను.

దశ : ఓచరిత్రా! నీమొహం, వాతావరణం సృష్టించడంకోసం, కొందరు ఫీలింగ్ డైరెక్టర్ల తప్ప ఎక్కడూ చూడరు.

జ్ఞాని : (నీరువా) లోపల గొడవచేస్తున్న వ్యక్తులు భగ్నుపడుతున్నారు. వాళ్ళకేమీ నిలువలేదు. మనుషులకి మోజా నామీద. కొంటే నా కోసంకొంటారు, వాళ్ళని చూసికాదు. నాలో యిమడగలిగారు కాబట్టి, వాళ్ళని అసలు నాలో వుండనిచ్చారు.

వాల్మీకి : అయ్యో ఎంత అన్యాయం! నన్ను పురుగులు తినేస్తున్నాయి, బాధ, బాధ!

జ్ఞాని : (నీరువా) నాకు మంచిగఁధం రాకారు. నా కోసం వోస్తున్నాయి. పురుగులు.

(నూత్రాధారడు, | కొందరగా వోచ్చి, 'ఆశ'ని అక్కడ పారేసి, జ్ఞానిని లాక్కుపోతాడు అశనుచూసి అంతా విగ్ధంగా నవ్వుతారు)

డింగ్ : డింగ్ డాంగ్ (వెక్కిరిస్తూ)

దశకం : ధాం, ధాం! ధాం, ధాం!

Handwritten notes in the top left section of the page, including a date and several lines of text.

BLANK PAGE

Handwritten notes in the bottom right section of the page, including a date and several lines of text.

తిరిమా : నామీద అధారపడనీ నన్ను చూసి తన్మయత పొందనీ, నీ సృష్టి కర్తలు నీ కిట్లాంటి అగౌరవం చెయ్యడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. చూడు, నన్ను క్షణంలో పాడేస్తారు.

అశ : నన్ను వాంఛించికోనే శక్తిలేదా యీ దిశల భారతదేశంలో! డింగ్ : శక్తిలేక కాదు, వాళ్ళకి నువ్వు అవసరంలేదు. వాళ్ళకి రక్త మాంసాల శ్రీలు కావాలి.

దశకం : నాకు మిమ్మల్ని చూస్తే కోపం వస్తోంది. అర్జునా నా వొకటే ఏడ్చు, వాడనానూ, నోరు మూసుకు కూర్చోండి. నే వెళ్ళి అందర్నీ చావదంతాను. అంతా భారీ అయింతర్వాత నా వెనకాల వొడ్డురు కాని. ఈ డింగ్ గాడు మహా ఎగురుతున్నాడు — వాడు లేకపోతే లోకం పీచ్చి అస్పతిగా మారుతుంటు మహా!

డింగ్ : నీ అజ్ఞానానికి నవ్వొస్తోంది. నేను లేకపోతే, నువ్వెప్పుడు జనించావో నీకే తెలీదు. జీవుల జననాలు, మరణాలు, నిర్ణయించేది నేను, నేను లేకపోతే చరిత్రలేదు. భవిష్యత్తులేదు, వర్తమానంలేదు. సృష్టి తారు మారవుతుంది. నేనెవ్వరికోసం ఆగను, అది అంత్యాలేవు.

దశకం : ఆసలును నువ్వేలేవు. నేనాంతులు నిన్ను పూసిపోక కల్పించారు. నీకు ప్రత్యేకమైన వ్యక్తిత్వం ఎక్కడెడిసింది? నీ మొగుడు అనంతం; వోప్సగున్నాం, కాని నీరంకుమెగుడు సలం. కాలం, సలం రెండూ కలిసి, జగత్తు నాలుగోపరిమాణం. నీకు తెలికపోతే ఇన్స్టిక్ట్ దొర గార్చుడుగు.

డింగ్ : నా కదలికను పరీక్షిస్తూ కూర్చునే యువకులున్నారు. నా ఆజ్ఞ లేండే ముద్దు కూడా మెగలదు. దానికోసం 'సలాన్ని' జయించి, నాలో విక్రమం అవుతారు. పేరుని పురిగొల్పేది నేను, చలాచేది నేను. నీ పేరిలాపన నా భవిష్యత్తు కోసం.

(మల్లిక్ ప్రవేశించి, డింగ్ దాండ్ ని, దశకంతుట్టి తీసుకుపోతాడు)

తిరిమా, అశ, ఏడుపు మాను. నా రక్తం కదుల్తోంది; ఇంద్రియాలు తిరగ బడుతున్నాయి. నీకు నాకు ఎక్కడో సంబంధం వుంది.

అశ : నిన్ను చూస్తే భయం, త్రిమా ర్తీ. నాలా నువ్వు కూడా ఎందుకు సహజంగా వుండకూడదూ? మానవులా, వాళ్ళలాకాక మహామాదిరి

వితగా వున్న, వ్యక్తులంటే మండిపడతారు. మొదట్లో నిన్ను సృష్టించినా, రానురాను నీమీద గౌరవం పోదానికి కారణం నీ విచిత్ర రూపమే—

తిరి : అమాయకురాలవు. నిన్ను చూస్తే జాలేస్తోంది. నా కసలు ఆకారం లేదు. నన్ను యీ దంతపు ఫ్లేముమధ్య, అద్దం వెనుక బంధించి మానవుడు నన్ను జయించా ననుకున్నాడు. నా రూపం జీవితపు విలువలికి నొక బహిర్యత చిహ్నం. నా మూడు మొహాలు. అది మధ్య అంతం — వీటిని నూచిస్తాయి. ఇన్స్టిక్ట్ నాలుగో పరిమాణం భౌతిక. త్రిగుణాత్మక నేను... సత్, చిత్, ఆనందం. పాశ్చాత్యులు కూడా, వారికి తెలియకుండా నన్నే ఆదర్శంగా ఎంచుకుంటున్నారు. వారి నిలువలు, సత్యం, మంచితనం, సౌందర్యం. సత్యానికి సౌందర్యం అనేది వారు పెట్టిన ముద్రపేరు.

అశ : ఐతే నేను నీదాననే. నాకెందుకు యీలాకంలా గౌరవంలేదు?

తిరి : అయ్యో పెరిపిల్లా! ఈ మూడు కలవకుండా దిడిదిడిగా లోకాన్ని జయింప యత్నిస్తే, వాటికి సంపూర్ణ లేక నశిస్తాయి! సత్యం నీ మాత; సత్యోపం నీ సంతానం. నీ కుటుంబం నువ్వు మానుకోక నీ సంతారం పాడుచేసుకుని ఏకాంతమాత్ర సాగించి, కృశించి ఓడి పోయావు. నీ పూర్వులు యిల్లా దిడిపోలేదు. వాళ్ళు ముక్తి పొందారు! మీరు దిడిపోతే సరకం; మీరు కలిస్తే సర్వం.

అశ : ఎల్లా మనం కలుసుకోడం? నిన్నెవరో తీసుకుపోతారు; నన్ను మరొకరు పాడతారు, ఎల్లా?

(మల్లిక్ త్రిమా ర్తీని పడగొట్టి పటాన్ని అక్కడ పారేసి, దంతపు ఫ్లేముని తీసుకెడతాడు.)

తిరి : అమృత్యు-నా కిప్పుడు స్వేచ్ఛగా వుంది. అశా, నాదగ్గరగా రా; మన సంయోగం పౌరకృతిక శక్తులకి అతీతం బౌతుంది—రా. (పెద్ద వాన, మెరుపులు, పిడుగులు—గది కప్పు కూలుంది.)

ప్రకృతి : (ఘర్జించి, నవ్వుతుంది) ప్రపంచపు రీతి మీ యిష్టమొచ్చినట్లుగా నిర్ణయించుకుంటున్నారు నా ప్రమేయం లేకుండా. ఇప్పుడు తెలిసిందా నా మహా! లోకాన్ని వొదిలిరాతేక మనుష్యుల మాదిరి.

మాకి, ప్రితీది నిత్యమనుకుని, కొట్టాడుకుని, మాయలోపడి, మలినం ఐనప్పటి నా సందేశం దింటారు. మట్టిలో కుమ్మరివురుగు నా దగ్గరికి ఎగిరి రావడానికి తంటాలు పడుతుంది. నాలుక, చెదవులు చీకట్లో దేనికోసమో తడుములాడుతూ దగ్గరగా వస్తాయి ఆ తడుములాట ఆ యధార్థం, నాకోసం మీరు చేసే పొరసాటు కీలకానికి అర్థం కల్పించకపోవడమే. నాలా ఎదురుండలేదు? నాకు జన్మస్థానం లేదు, ఆకారం లేదు, మనుకారం లేదు. ప్రితి నిత్యమూ నా శరీరాన్ని బడగొట్టుకొని విముక్తి పొందుతా. విారంతా నశించే పోతారు; భూగోళం మంచు బంతిలా తీకం లేకుండా తిరుగుతుంది. ఆనాడు కూడా నేను తిరుగాడుతూ వుంటాను. మానవుడూ, వాడి స్పృహ-అంతా నశింపు. నే మాత్రం కాశ్వరం, యధార్థం. (చీకటి పడుతుంది.)

అనంతం : ప్రికృతి, అందరికంటే మించిన పిచ్చి నీది. నువ్వు కాశ్వరంగా వుంటాననుకుంటున్నావు. అసలే భూగోళం, సూర్యుడిలోంచి, పొర బాటున పూడివడింది. అందులోంచి నువ్వు వుదయించావు; తరవాత జంటుజాలం, చివర మానవుడు. పాప, సూర్యుడు వేడి పోగొట్టు కుంటూ, వెనక్కి-పొరపోతున్నాడు. మళ్ళా ఏదైనా పొరసాటు జరిగితే తప్పు, యిగోళం మంచుముద్దగా మారి, నీకల పొరలులూ నశించి, ముక్కలై, నికరంలో భీష్మపోతుంది, కడసారి గర్భయగ్ర త్యగీతంలా అపసుత్రి, నువ్వు, నక్షత్రాలు - అన్ని పోతాయి, - నేను మిగులాన. మిగిలానికి అర్థం లేదు; లోకానికి రహస్య సందేశంలేదు. నికరంలోకి చేరుకోడానికి ఏమార్గమేలేనని? ముద్దుల బ్యాంలలో మండినా, పర్వతశిఖరానికి రాజై, నుంచులో పూడ్చబడినా - అెంగందుకు?

(మల్లిక్ ప్రవేశం)

శు : అబ్బ. వాగివాగి నోరు నెప్పెట్టింది, ఊగో కట్టెలు దొరకడం లేదు. వీటిని ఎండవెట్టి పొయ్యిలో వెట్టాలి. నుంచి కట్టెలు, కిరాతుడు కొట్టివకట్టెలు, కాశ్వరంలో మెచ్చుకున్న కట్టెలు; కామడి బాణంలో పొరణం ఐన కట్టెలు, వొకటో సారి, రెండో.....